

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти**

**«ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий(магістерський)**

Виконала:

Студентка 2 курсу, 608 групи

Копистинська Христина Сергіївна

Керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Журат Ю.В.

**До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2024 р.
Зав.кафедрою _____ проф.Олійник М.І**

Чернівці – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА	
1.1. Сутність, специфіка і структура педагогічної компетентності майбутнього психолога.....	10
1.2. Роль і місце педагогічної компетентності як показника професіоналізму психолога в закладі дошкільної освіти.....	19
1.3. Принципи педагогічної компетентності майбутнього психолога.....	33
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
2.1. Теоретико-методологічні засади інноваційних педагогічних технології у формуванні педагогічної компетентності майбутнього психолога.....	41
2.2. Інноваційні форми роботи з дітьми.....	58
2.3. Модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога.....	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	79

АНОТАЦІЯ

Копистинська Х. С. Формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у закладі дошкільної освіти

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» - ЧНУ «Чернівецький національний університет», м. Чернівці, 2024.

Реакцією на запит сучасного ринку праці, метою сучасної вищої професійної освіти є формування педагогічної компетентності. Актуальним є питання якою педагогічною компетентністю має оволодіти майбутній психолог у закладі дошкільної освіти, а також їхньою структурою та функціями, шляхів і засобів формування і критеріїв сформованості у період педагогічної підготовки майбутнього психолога та його подальшого становлення як професіонала.

З огляду на це, важливо проаналізувати сутність, специфіку і структуру педагогічної компетентності, дослідити якими технологіями: традиційних та новітніх слід використовувати майбутньому психологу під час формування педагогічної компетентності.

У роботі на підставі опрацювання наукової літератури розкрито сутність понять: «компетенція», «компетентність», «педагогічна компетентність»; виявлено, що формування педагогічної компетентності майбутнього психолога передбачає визначення принципів формування педагогічної компетентності та умінь; зазначені переваги та недоліки впровадження традиційних та інноваційних педагогічних технологій, представлені інноваційні педагогічні технології, форми роботи з дітьми; описана модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога.

Ключові слова: *компетенція, компетентність, педагогічна компетентність, педагогічна готовність, мотиваційна готовність, педагогічні принципи, педагогічні технології, інноваційні технології, модель формування педагогічної компетентності.*

ANNOTATION

Kopystynska Ch. S. Formation of pedagogical competence of the future psychologist in the institution of preschool education

Qualification work for obtaining the educational level "Master" in specialty 012 "Preschool education" - Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

In response to the demand of the modern labor market, the goal of modern higher professional education is the formation of pedagogical competence. The question of what pedagogical competence a future psychologist should master in a preschool educational institution is relevant, as well as their structure and functions, ways and means of formation and criteria for formation during the period of pedagogical training of a future psychologist and his further development as a professional is relevant.

In view of this, it is important to analyze the essence, specificity and structure of pedagogical competence, to investigate what technologies: traditional and modern,

should be used by a future psychologist during the formation of pedagogical competence.

The work, based on the study of scientific literature, reveals the essence of the concepts: "competence", "competence", "pedagogical competence"; it is revealed that the formation of pedagogical competence of a future psychologist involves determining the principles of the formation of pedagogical competence and skills; the advantages and disadvantages of the implementation of traditional and innovative pedagogical technologies are indicated, innovative pedagogical technologies, forms of work with children are presented; a model of the formation of pedagogical competence of a future psychologist is described.

Key words: *competence, competence, pedagogical competence, pedagogical readiness, motivational readiness, pedagogical principles, pedagogical technologies, innovative technologies, model of formation of pedagogical competence.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____Х.С. Копистинська

ВСТУП

Актуальність теми.

Сьогодення визначає запити до сучасного фахівця, що відповідає стандартам професіоналізму і ринку праці та відображає погляди, цілі і завдання вищої професійної освіти.

Напрями оновлення освіти, зорієнтовані на особистісне зростання майбутнього психолога у закладі дошкільної освітньої установи знайшли відображення у законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти.

Проблема педагогічної компетентності привертає увагу багатьох вчених, оскільки пов'язана зі значними змінами в соціальних, економічних, виробничих і міжетнічних відносинах. Приміром, кілька десятиліть тому людина довго користувалася певними знаннями, навичками і вміннями, але сьогодні стрімкий і стрімкий розвиток науки і техніки із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах людської діяльності вимагає формування випускників перехідного періоду. Вищі навчальні заклади забезпечують не тільки певний набір знань, а й навички, що становлять основу спеціальності, а також формування професійно важливих якостей і здібностей людини. Педагогічну компетентність вивчали такі вчені як А. Залізняка, В. Горленко, І. Трубник, Ю. Рибка, Р. Савченко, Н. Борисенко, О. Коржук, І. Давидченко, Т. Садова, І. Литвиненко, І. Підлипняк, В. Мелешко, А. Пасічніченко, Н. Ковалевська.

Навчальні заклади України, які готують майбутні людські ресурси в процесі передового та інноваційного розвитку освіти, не можуть залишатися осторонь. Тому, вони мають забезпечувати умови для розвитку і самореалізації людини протягом усього його життя. Технології та новітні зміни вимагають навчання, пошуку майбутніх фахівців, самостійності, відповідальності, впевненості в собі, вміння жити і працювати в нових умовах.

Успішний вступ державного соціального замовлення на фахівців з високими педагогічними здібностями залежить від формування педагогічних здібностей і рівня підготовки майбутніх фахівців.

Професійний розвиток фахівців є центральним елементом особистісно-орієнтованої професійної освіти та особистісного зростання в процесі професійного навчання, оволодіння професією і здійснення освітньої діяльності.

Таким чином, актуальність проблеми формування педагогічної компетентності майбутніх психологів зумовлена недостатнім забезпеченням педагогічної підготовки сучасного психолога, який постійно працює з людьми, зокрема з дітьми і повинен мати ґрунтовні знання з низки питань педагогічної науки. Основним шляхом вирішення даної проблеми вважаємо інноваційні педагогічні технології, що передбачає перетворення традиційного змісту освіти на ті, що відповідають сучасним вимогам.

Стан дослідження проблеми.

Теоретичні положення педагогічної підготовки майбутнього психолога у вищих навчальних закладах відображено у працях О. Бондаренка, Ж. Вірної, Л. Долинської, М. Євтуха, Л. Карамушки, С. Максименка, В. Панка, Н. Пророк, В. Синьова, Т. Яценко та ін. Наукові праці присвячені компетенції психолога як показника фахової компетентності психолога (П. Бачинський, С. Бондар, І. Єрмаков); визначенню особистісних якостей як показника професіоналізму (О. Бондаренко, Л. Долинська, О. Дубовик, З. Огороднійчук, Н. Пророк, В. Семиченко); системі зв'язку теоретичних знань із їхнім застосуванням у психологічній практиці (Е. Зеєр, Л. Карамушка, В. Панок, Ю. Приходько, Т. Титаренко, Г. Балл, С. Максименко, А. Маркова).

Питання педагогічної компетентності є актуальним у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених.

Розвиток досліджень даної проблеми має декілька напрямків: від аналізу психологічних теорій професійної діяльності Л. Виготський, Д. Ельконін; до розробки основ формування розвитку важливих якостей особистості в цілому А. Орлов, І. Лернер, М. Скаткін, Г. Афүзова. Вивчення поняття компетентності, характеристику його складових бачимо у дослідженнях вітчизняних науковців І. Бех, Д. Гришин, О. Дубасенюк, В. Лозова, О. Подмазін, О. Пруцакова, Н. Баловсяк, І. Драча, П. Бачинського, Н. Бібік, Г. Гаврищак, Н. Дворнікової, Я. Кодлюк, В.

Краєвського, О. Локшиної, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О. Пометун, І. Родигіна, Л. Руденко, К. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, С. Сисоєвої, Д. Супрун, М. Супрун, Т. Смагіної, О. Ситник, Г. Терещук, М. Фоменко, М. Шеремет. Сучасні тенденції розвитку у зарубіжних країнах аналізувалися Дж. Боуден, А. Бермус, О. Овчарук, Я. Кодлюк, К. Корсаком, Дж. Равен, С. Маслач, М. Лейтер, Е. Шорт, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті.

Теоретичний аналіз літературних джерел є важливою основою, оскільки, незважаючи на різноманіття досліджуваних явищ з даної проблематики, для формування педагогічної компетентності майбутнього психолога ще досконало не вивчено як об'єкт наукових досліджень.

Вищесказане і зумовило вибір теми нашої наукової роботи: **«Формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у закладі дошкільної освіти».**

Об'єкт дослідження: процес підготовки майбутнього психолога до педагогічної діяльності.

Предмет дослідження: формування педагогічних компетентностей майбутнього психолога у закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження: дослідити, обґрунтувати формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у процесі професійної підготовки.

Відповідно до мети та гіпотези, ми сформуvalи такі **завдання:**

- визначити сутність, специфіку та структуру педагогічної компетентності, виокремити критерії і показники, уточнити поняття «компетенція», «компетентність», «педагогічна компетентність» психолога;
- обґрунтувати роль і місце педагогічної компетентності психолога в закладі дошкільної освіти;
- визначити та обґрунтувати принципи компетентності майбутнього психолога;
- здійснити аналіз теоретико-методологічних засад інноваційних педагогічних технологій у формуванні педагогічної компетентності майбутнього психолога;

- виокремити та обґрунтувати інноваційні форми роботи з дітьми;
- спроектувати модель та її компоненти щодо формування педагогічної компетентності майбутнього психолога.

Методи дослідження. Щоб розв'язати поставлені завдання, використовуються такі теоретичні методи: теоретичний аналіз, порівняння, систематизація і узагальнення наукових джерел проблеми дослідження;

бібліографічний метод – аналіз психолого-педагогічних джерел з проблематики педагогічної компетентності дозволяє деталізовано розглянути теоретичні аспекти розуміння предмета дослідження;

емпіричні методи – інноваційні технології, форми роботи, приклад заняття (у формі ділової гри) як шлях формування педагогічної компетентності майбутнього психолога.

Структура роботи: магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 67 позицій та додатки. Загальний обсяг роботи – 86 сторінок, із них 71 сторінка – основного тексту.

Апробація результатів: основні матеріали наукового дослідження відображенні у виступі на щорічній студентській конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (16 квітня 2024 р.) Копистинська Х. Формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у процесі професійної підготовки. С. 90

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

1.1. Сутність, специфіка і структура педагогічної компетентності майбутнього психолога

Підготовка професіоналів у різних галузях, особливо психологів, яким супроводжується практично всіма видами суспільної діяльності – це новий виклик перед державною освітою України, пов'язаний з глобалізаційними процесами. Водночас невідповідність між завданням об'єднання української вищої освіти в європейське поле вищої освіти та існуючою система підготовки фахівців зробила більш серйозними потреби суспільства у висококваліфікованих спеціалістів в області психології та суть їх підготовки більш серйозною. Тобто насамперед вища психологічна освіта в Україні потребує значної науково обґрунтованої модернізації. В глобальному життєвому просторі рівень підготовки психолога має відповідати вимогам, що дозволить ефективно співпрацювати [50].

На даний час нагальним питанням теперішньої психології є саме формування педагогічної компетентності у сфері педагогічної підготовки, що визначає загальний розвиток майбутнього психолога та його самореалізацію у пізнанні майбутньої професійної діяльності. Виникла проблема висуває нові вимоги до професійного та особистісного розвитку в певних видах діяльності. Саме професійні якості – є одним із головних завдань майбутнього спеціаліста, зокрема: достатній рівень педагогічної компетентності, ціннісних орієнтацій, світогляді, бути мобільним, професійних уявлень [14, с.78-86].

Одним із найважливіших рішень у житті кожної людини є вибір професії. На думку вчених, до числа таких умов відноситься придбання сучасною молоддю знань, навичок і умов досягнення цілей, а також усвідомлення власного напрямку і підвищення професіоналізму. У власній діяльності не менш важливо усвідомлювати власну індивідуальність і розуміти сам термін «компетентність», який включає в себе розуміння своїх характеристик і якостей для успішної

майбутньої професійної діяльності. Термін «компетентність» співставляється з періодизацією компетентнісного підходу який підкреслює І. Зимньою:

Першими етапами 60–70-х років ХХ століття стали введення категорії «компетенція» і створення необхідного апарату передумов диференціації понять «компетенція» і «компетентність» [13, с. 60];

У 70–90-ті роки становить другий етап ХХ ст. з використанням «компетенція» і «компетентність» вивчення мови, яке включає в себе не тільки теорію і практику спілкування, а й аналіз професійної діяльності керівників і фахівців з управління, вперше було вивчено як інтегративна «властивість особистості»;

Починаючи з початку 90-х років і по теперішній час, етап 3 являє собою перелік компетентності, якими повинні володіти молоді люди, щоб досягти успіху у своїй професійній діяльності [16].

Результатом сучасної освіти має стати формування у людини здатності цінувати себе та інших, бути вірним носієм інших національностей і культур, співпереживати вільному гуманістичному і орієнтованому вибору в економічній, політичній, культурній і професійній сферах життя, бути підготовленим до особистого інтелектуального розвитку та бути незалежною у професійній діяльності [20].

Зміст навчання стає важливим компонентом компетентності і повинен реагувати на поточні динамічні зміни.

Виходячи з цього, зміст навчання у навчальному закладі має оновлюватися в рамках реалізації принципу інтеграції та цілей тематичної основи освітніх технологій. Принцип між предметних основ процесу навчання визначає наявність у змісті навчання фундаментальних між предметних об'єктів, виходячи з цього, «похідні» знання будуються за допомогою міркувань і логічної структури.

Є. Іванченко зауважує, що у процесі навчання у ВНЗ майбутній психолог набуває педагогічних компетенцій. Однак педагогічні здібності фахівців розвиваються і проявляються в процесі реальної діяльності в обраній сфері.

Тому, компетентність відносно до компетенції служить інтегративним поняттям, яке характеризує людину, як суб'єкта, що реалізує компетенції, якими вона володіє [21, с. 30].

Розуміння поняття «компетентність» згідно з освітньою енциклопедією, крім професійних знань, навичок і умінь, до них відносяться співпраця, здатність до навчання, вміння працювати в групах, ініціативність, комунікативні навички, логічне мислення, оцінка, відбір. Якість і рівень підготовки до професійної діяльності залежать від вміння проявити себе в характері роботи, вміння знаходити раціональні рішення проблем різної складності. Зростання компетентності пов'язане з підвищенням самооцінки і самоаналізом особистості, що є внутрішньою мотивацією для професійного самовдосконалення [20].

Поняття «компетентність» визначається відповідно до визначення Департаменту освіти і професійної підготовки міжнародних стандартів як здатність грамотно виконувати дії, виконувати завдання або працювати. Крім того, поняття компетентності включає в себе набір знань, навичок і відносин, що дозволяють людині ефективно виконувати певні функції, які підпадають під дію певних критеріїв в області професії або виду діяльності.

Поняття «компетенція» і «компетентність» зазвичай плутають. У «Новому тлумачному словнику української мови» поняття «компетенція» – це усвідомлює одне; довідкові умови будь-якої організації, установи чи особи [39, с.874].

Компетентність – це здатність вирішувати проблеми, і це досягається не тільки наявністю готових знань, а й інтенсивним залученням розуму, досвіду і творчого потенціалу дитини.[10].

Вчені інтерпретують поняття компетентності по-різному. Найбільш поширеним набуло визначення «сукупності знань і умінь, необхідних для ефективної педагогічної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки педагогічної діяльності, використовувати інформацію» [43, с. 149]. І. В. Родигіна визначає особливість компетентності як педагогічне явище, точніше, «компетентність – це не специфічні предметні вміння та навички, навіть не

абстрактні загально предметні мисленнєві дії чи логічні операції, а конкретні життєві, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану – взагалі будь-якій людині» [46, с. 32-33].

Наступні визначення підкреслюють наступні важливі характеристики компетенції:

- ефективного використання здібностей може зробити освітню діяльність більш ефективною згідно до вимоги робочого місця;
- володіти знаннями, навичками і здібностями, які необхідні для роботи за спеціальністю, а також бути автономним і гнучким у вирішенні професійних проблем; розвинена співпраця з колегами та професійне міжособистісне середовище;
- інтегроване поєднання знань, здібностей і установок, найбільш підходящих для виконання трудової діяльності у сучасному виробничому середовищі;
- здатність ефективно здійснювати речі у різних контекстах з високим ступенем саморегуляції, саморефлексії та самооцінки; швидке, гнучке і адаптивне реагування на умови і динаміку навколишнього середовища [10].

Основні характеристики компетентності людини постійно змінюються (із зміною світу та вимог до успішної людини); характеризуються узагальненою технологічною діяльністю в поєднанні зі знаннями і навичками конкретних галузевих суб'єктів (ситуаціях); виявляються здатними робити вибір, заснований на їх правильній оцінці себе в певних ситуаціях; пов'язані з мотивацією до постійної діяльності з самоосвіти.

Термін «компетенція» також використовується для позначення інтегрованих характеристик якості майбутнього психолога і являє собою категорію освітніх результатів у вигляді 4 типів досвіду:

- досвід пізнавальної діяльності, зафіксований у формі знань;
- досвід застосування відомих методів діяльності у вигляді вміння діяти за шаблонами;

- досвід творчої діяльності у вигляді навичок прийняття ефективних рішень в проблемних ситуаціях;
- досвід реалізації емоційних і ціннісних відносин у формі особистого спрямування [10].

Аналіз компетентності, представлених в педагогічній літературі, дозволяє виявити ключові слова, що характеризують феномен компетентності:

- достовірність з прав, тобто обсяг предмета, за яким ця людина володіє знаннями, досвідом, дозволяє йому щось визначати; обсяг повноважень, наданих конкретному агентству або посадовій особі відповідно до закону, статуту чи іншого акту;
- це тематична область, яку людина добре знає і виявляє бажання займатися діяльністю; знання, досвід в тій або іншій галузі;
- спеціалізовані джерела інформації для приватних осіб, організацій;
- досвід, знання і навички організації та управління діяльністю для досягнення поставлених цілей;
- інтегрована сукупність характеристик (знання, уміння, навички, здібності, мотиви, переконання, цінності), що гарантує високий рівень професійної діяльності та досягнення певних результатів; базова характеристика особи;
- під час діяльності виникають деякі внутрішні та потенційні психологічні новоутворення;
- інтегровані характеристики якості післядипломної освіти, категорії освітніх досягнень;
- у міру того, як виникають реальні ключові проблеми, з якими стикаються носії компетенції, виникають процедурні та підтверджуючі процеси, включаючи інтерактивні компоненти, які активують і збагачують дію [10].

Таким чином компетенція досліджується одночасно в 3 сенсах: як набір тих запитань, у яких людина має бути освідчена; умови делегування повноважень суб'єкту; як досвід, інформаційні ресурси, знання в певній

предметній області, якими володіє суб'єкт; соціально визначені вимоги для підготовки людини в конкретній галузі.

Тлумачення «компетентності» відноситься до особи, що володіє відповідною компетенцією, або до керівного органу, який має право вирішувати проблему. Тож, компетенція – це певна норма, досягнення якої може вказувати про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання, а компетентність – це оцінка досягнення (або недосягнення) цієї норми.

Компетентність визначається як:

- 1) вираженість набутого професійного досвіду;
 - 2) знати свою професійну діяльність;
 - 3) вміти надавати професійну характеристику;
 - 4) прийняття правильних рішень і досягнення значущих результатів;
 - 5) мати досвід і знання, необхідні для успішної діяльності в певній галузі
- [20, 230 с.]

В області спеціальної освіти І.Федоренко і М. Федоренко вважають, що психолог є складним результатом досить складного і тривалого професійно-педагогічного процесу навчання. Таким чином, готовність майбутнього психолога щоб використовувати сучасні технології в корекційній роботі - це стійке особистісне виховання, що поєднує в собі ряд особистісних якостей з професійними знаннями, навичками і здібностями, що є важливою передумовою для успішної корекційної діяльності та реалізації творчого потенціалу людини. Дж. Равен висвітлює категорію компетентності як можливість людини, яка виконує визначені дії в певних галузях професійної діяльності та поєднує в собі навички, знання, вміння мислити і бажання відповідати за свої вчинки, виконувати певні дії в певних сферах професійної діяльності. Основною метою підготовки майбутніх психологів в області спеціального навчання в соціально-економічних умовах суспільства є не отримання кваліфікації в обраній міжвідомчій галузі, а придбання і розвиток індивідуальних компетентностей, які повинні забезпечити можливість адаптації до швидкого розвитку сучасного

світу. Це потребує внесення відповідних змін до змісту підготовки майбутніх спеціалістів [45]

Тлумачення поняття «компетентність» залежить від наукового підходу. На сьогоднішній день не віднайшло єдності дане поняття на відміну від вітчизняних та зарубіжних вчених.

За словами О. Пометун визначається компетентність як складний набір знань, навичок, здібностей, можливостей та відносин, які можуть визначати і ідентифікувати та вирішувати характеристики певної діяльності незалежно від проблеми [41].

О. Крисан визначає компетентність з унікальним набором знань, навичок і установок, накопичених в процесі навчання, що дозволяє припустити, що людина розуміє, тобто ідентифікує і оцінює проблеми в різних контекстах, що характеризуються різними видами діяльності.

Л. Кондрацька та І. Толмачова вважають педагогічну компетентність – багатофакторним процесом, що передбачає реалізацію потенціалу всіх освітніх компонентів освітньої програми.

На думку, Н. Нагорної «підготовка майбутніх психологів до професійної діяльності полягає у формуванні педагогічної компетентності в галузі вивчення індивідуальності і соціальної природи людини, особливостей соціальних груп та індивідів в тих чи інших ситуаціях суспільного життя; засвоєння методів впливів, виявлення їхніх можливостей у міжособистісному спілкуванні; надання прямої допомоги конкретній людині або групі людей у вирішенні їхніх проблем [38, с. 90].

Авторка зазначає, що «під час формування педагогічної компетентності майбутні психологи повинні бути постійно включені в ситуації професійно-педагогічно орієнтованої розумової діяльності, що спрямовують їх як практичних психологів у сфері освіти та викладачів психології» [38, с. 91].

І. Левинська досліджувала досвід структури професійної компетентності майбутнього психолога [31, с. 27-32]. Дана проблема частково розглядалась у контексті глобалізаційного розвитку [29 с. 262-269]; інтегрування ключових

компетентностей у зміст освіти [33, с. 91-98]. Методологічні підходи щодо формування у майбутніх психологів компетентності висвітлені в дослідженні В. Пащенко [40, с. 145-150], проблема інтеграції ключових компетентностей у працях О. Приходько [42, с. 19-22], І. Чейпеш [59, с. 191-194], Т. Засєкіної та М. Тишковець та ін.

Розкриємо функцію компетентності в структурі особистості, система якого визначає структуру компетентності. Компетентність – це умова розвитку і набуття зрілого способу мислення, мотивації, цінностей і орієнтації людини, яка прагне проявити себе у своїй діяльності, реалізуючи свою творчу особистість, демонструючи свої таланти, завойовуючи авторитет у колег у себе. Це показує про мотиваційну-спонукальну функцію компетентності [10].

Наступна гностична функція компетентності активізує пізнавальну та інтелектуальну діяльність особи, це проявляється в інтересі і засвоєнні особою накопичених людством знань, розширенні особистістю освіченості, кругозору, ерудиції, націлених на перспективний розвиток.

Діяльнісна функція компетентності проявляється у відображенні знань, отриманих на практиці, у формі навичок і умінь.

Компетентність виражається також у здатності людини до вольових напружень, мобілізації своїх сил у подоланні труднощів у процесі пізнавальної або професійної діяльності, наполегливості, витривалості, стриманості, що свідчить про емоційно-вольову функцію компетентності в структурі особистості майбутнього психолога [10].

Описані вище функції забезпечують свідоме і мотивовану поведінку і самореалізацію особистості, підтримують емоційний фон, силу і орієнтацію, розвивають здатність вирішувати життєві і робочі проблеми.

Ціннісно-рефлексивна функція компетентності проявляється в оцінному відношенні і усвідомленні людиною своїх знань, поведінки, моральних норм, інтересів, ідеалів і мотивів, загальну оцінку самого себе.

Товариськість, відкритість до спілкування і достаток в процесі міжособистісних відносин є результатом прояву комунікативної функції здібностей.

Основою діяльності є компетентність, тож структуру поняття компетентності можна співставити із структурою діяльності, до складу якої входять компоненти: усвідомлення потреби, формування мотиву, вибір способу здійснення діяльності, планування діяльності, перелік дій, виконання дій. Визнання потреби та формування мотивації вимагають від людини певної мудрості, щоб зробити усвідомлений вибір щодо того, що може задовольнити потребу. При виборі способу задоволення потреб суб'єкт діяльності залежить від його цінностей, його соціальних уявлень про те, що можна і чого не можна робити. Щоб спланувати діяльність, людина повинна знати закономірності, які визначають, як вона обирає її проведення, та процеси, які слід використовувати в цьому випадку. Виконання дій неможливе без сукупності знань, на основі яких здійснюється усвідомлений вибір операцій для досягнення мети конкретної дії і правильного виконання цієї дії. Для виконання операції суб'єкт повинен володіти не тільки певними навичками і здібностями, але і володіти сильною волею і емоційними зусиллями. Отже, внутрішня структура компетенції повинна включати знання, пізнавальні та практичні навички, мотивацію, ставлення, цінності та етичні норми, емоції та вольові зусилля. [10].

Внутрішню структуру компетентності можна уявити як сукупність мотиваційних, когнітивних, діяльнісних, ціннісно-рефлекторних, емоційно-вольових елементів. Окреслені компоненти тісно взаємопов'язані між собою.

Отож, аналіз понять «компетенція» та «компетентність» дає підставу підвести такі висновки:

- компетенція – деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері;
- компетентність – це володіння компетенцією, що проявляються в ефективній діяльності, в тому числі особистим ставленням до

предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує у собі знання, навички, досвід, що визначають бажання, здатність і готовність вирішувати проблеми і завдання, які виникають в реальних ситуаціях, усвідомлюючи важливість предмета і результатів діяльності;

- компетентність є системним поняттям, що має свою структуру, рівень, функцію, свої особливості, особливості.;
- компетентним можна стати оволодівши певними здібностями та застосувавши їх до досвіду певних видів діяльності;

1.2. Роль і місце педагогічної компетентності як показника професіоналізму психолога в закладі дошкільної освіти

Вибір професії – складний, важливий та довготривалий процес, оскільки задоволеність людини своїм життям визначає правильний вибір професії. Водночас, вибір професії впливає не тільки на власні здібності та інтереси самої людини, а й потреби суспільства, ринку праці, матеріальні фактори, іншими словами, потреби суспільства, які людина повинна реалізувати і відповідати через виховання почуття обов'язку; відповідальності не тільки за себе, але й перед рідними і близькими, а також перед суспільством.

О. Галян вважає, що наявність розвинених інтересів, сформованих мотиваційних і ціннісних вказівок, цінностей, цілей і адекватного рівня розвитку самосвідомості є ключовими особистісними факторами при виборі професії.

О. Галян вважає, що наявність розвинених інтересів, сформованих мотиваційно-ціннісних вказівок, цілей і адекватного рівня розвитку самосвідомості є ключовими особистісними факторами при виборі професії. [8].

Досліджуючи для себе мотиваційні аспекти вибору фахівця Н. Антонова доводить, що мотивація розвитку професії полягає в її збагаченні [1, с. 28-31], Зрештою, рівень зосередженості на професії показує, наскільки основна мотивація переваги професії відповідає об'єктивному змісту професії.

Прагнення до самореалізації і самоствердження з соціально цінними, соціально прийнятними мотивами і схильність до самореалізації, заснована на потребі зрозуміти свою сутність, своє «Я», тісно переплітаються в процесі професійного самовизначення людей, на яких орієнтується професія психолога.

У зв'язку з цим процес професіоналізації в процесі вивчення професії повинен бути чітко орієнтований на мотиваційне ставлення, що переважає серед студентів.

Удосконалення та корекція професійного вибору відкриє перспективи для зростання професійного рівня майбутніх психологів. До того ж, засвоєння психологічних знань у процесі професійної підготовки має здійснюватися паралельно з формуванням мотиваційних і ціннісних аспектів майбутньої діяльності для успішного втілення професійної функції.

Інтегруючим потенціалом майбутнього психолога є мотивація, оскільки у ній містяться та розвиваються здібності і формування характеру. Що спонукає людину до діяльності, який мотив у неї, заради чого вона її здійснює, відповідь на це запитання – є основа її адекватної інтерпретації. Мотив (фр. *motif*, від лат. *moveo* – рухаю) – внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до пізнавальної діяльності, активізує розумові зусилля. Роль мотивів передбачає різноманітні потреби – фізичні, психічні, соціальні, інтереси, захоплення, емоції, установки, ідеали.

Вперше слово «мотивація» вжив А. Шопенгауер у публікації «Чотири принципи достатньої причини» [54]. З часом цей термін став широко використовуватися для пояснення причин людської поведінки, особливо психологами, але ще не отримав чіткого і послідовного визначення.

Х. Хекхаузен розуміє мотивацію як концепцію, що описує динаміку взаємодії безлічі факторів у взаємодії конкретної людини з довколишнім середовищем [58].

Під професійною мотивацією в освітній діяльності студентів в системі освіти розуміється сукупність факторів і процесів, які відображаються у свідомості і спонукають і направляють людину на вивчення майбутньої професійної діяльності.

Професійна мотивація характеризується професіоналізмом та індивідуальністю, оскільки лише на основі високого рівня освіти можна ефективно розвивати професійну підготовку та особисту культуру. [36].

Мотиваційний процес можна порекомендувати таким чином: потреба – бажання – мотив – намір – діяльність.

Мотиваційна сфера особистості розглядається в контексті її активності. Основними характеристиками активності особистості є саме ті види діяльності, які можуть бути свідомими і несвідомими. Серед різних видів активності людини можна виділити такі: поведінка, діяльність (праця, навчання, гра), спілкування, пізнання, самопізнання, споглядання, вихід за межі себе.

Слід зазначити, що діяльність людини одночасно мотивується декількома мотивами, серед яких є головні, а інші є підлеглими.

На додаток до мотиваційної функції, основні мотиваційні особливості надають діяльності суб'єктивний особистісний сенс. Мотиви можуть послаблювати або посилювати один одного, вступати у взаємне протиріччя з об'єктивною можливістю здійснення дій. Таким чином, мотивація - це дуже складний акт, який вимагає аналізу та оцінки вибору при прийнятті рішень. [35].

Рекомендується коротко проаналізувати деякі з них, беручи до уваги велику кількість теорій, концепцій і підходів до розуміння феномена мотивації.

З моменту свого зародження психологія намагалася пояснити людям, що вони повинні робити. Теорія припущень і мотивацій була лише відкинута або модифікована і поступово стала частиною інших теорій. На сьогоднішній день не існує єдиного погляду на мотивацію, незважаючи на те, що принаймні одна або дві теорії є загальноприйнятими, пояснюючи всі складні явища та задовольняючи всіх зацікавлених сторін.

Античні філософи започаткували вивчення причини активності людини. Зокрема, Демокріт розглядав потреби як рушійну силу, яка не тільки активізує емоційні переживання, а й підносить людину над тваринним світом. Аристотель пов'язував цілі і прагнення з тим, в якій формі виражений об'єкт або в якій формі воно виражається. Б. Спіноза, з іншого боку, визначав вплив і спонукання як головну мотивуючу силу дії [49].

Існують теорії, які доводять, що біологічні фактори відіграють певну роль у мотивації поведінки. Зокрема, Вільям Джеймс стверджував, що звична поведінка людини не обумовлена інстинктом або вродженою біологічною схильністю. Фрейда [56].

В. Джеймс вважав, що люди мають багато таких схильностей, які визначають певну модель поведінки. Наприклад, «материнський інстинкт», «стадний інстинкт» (об'єднання з іншими людьми у групи) і «інстинкти виживання» (вживання їжі, пошук захисту). Ідея існування генетичних схильностей, закладених певним чином, може бути виправданою, але з тих пір стало зрозуміло, що багато з цих «інстинктів» значною мірою залежать від навчання. Виявляється, поведінка матері та стада може бути відсутньою у деяких людей і може змінюватися залежно від ситуації [35].

На рубежі XX ст. теорія гомеостазу була впливовою теорією біологічної мотивації (У. Кенон). Термін "гомеостаз" інтерпретується як бажання підтримувати сталість психофізіологічної системи організму. Гомеостатичні стани мають тимчасовий характер. Через циклічність біологічних потреб напруга

знову зростає, і людина починає діяти таким чином, щоб зменшити його. Таким чином, стан біологічної потреби людини супроводжується постійними неприємними подразниками, такими як, наприклад, біль. Це спосіб переконати тіло в тому, що бажання жити існує і що воно максимально задоволене [44].

Різні теорії стверджують, що гомеостаз відіграє набагато меншу роль як основа для розуміння мотиваційної сили поведінки людини. Бажання підтримувати біологічну рівновагу характеризує поведінку тварин, але численні дії людини не вкладаються в рамки теорії гомеостазу. Часто люди навмисно шукають дисбаланс й неврівноваженість [26].

У галузі людської мотивації існує кілька класифікацій, але за словами Авраама Маслоу, найвідомішою і найбільш часто використовуваною є теорія мотивації «піраміда потреб». Він визначає 5 рівнів людських потреб:

- 1) основні фізіологічні потреби;
- 2) потреба в безпеці;
- 3) потреби в любові і соціальної активності;
- 4) потреби в повазі і самоповазі;
- 5) потреба в самореалізації [23].

Тільки після того, як задоволені потреби одного рівня, людина прагне до задоволення потреб іншого, більш високого рівня.

Для успішної адаптації людина повинна задовольняти основні потреби, і якщо ця умова виконується регулярно, можна досягти більш високого рівня потреб, таких як, наприклад, зростання. Проте ця схема не завжди працює. Людина може пожертвувати задоволенням основних потреб заради задоволення духовних речей (жити у свободі). Прикладом можуть служити поточні події війни, що відбувається в нашій країні.

Особистості необхідно мати систему чи «схему орієнтації та поклоніння», так її називає Е. Фромм. Людина постійно робить спроби надати сенс своєму життю, щоб розв'язати проблему сенсу життя. Проте вона «не вільна у виборі

мати чи не мати її ідеал, але вона вільно може вибирати між різними ідеалами: чи схилитися перед руйнівними силами, чи перед розумом і любов'ю» [57].

Австрійський психотерапевт В. Франкл розглядає значення як вроджену мотиваційну схильність, як головну детермінанту розвитку особистості, і крім того, сенс знаходить лише сама людина. Самоактуалізація - це побічний продукт самореалізації [55].

Теорія А. Маслоу продовжує функціоналістичну традицію Джеймса і Дьюї; окрім цього вона увібрала у себе кращі риси холізму Вертхаймера, Гольдштейна і гештальт-психології, а також динамічні підходи Фрейда, Фрома, Хорні, Райха, Юнга і Адлера. Отже, автор називає свою теорію холістично-динамічною за назвою інтегрованого в неї підходу [65].

На думку, З. Курлянд, вимоги суспільства до кожного його члена служать мотиваційним завданням, яке після прийняття людиною стає довгостроковою мотиваційною інструкцією [27], та може пожвавлюватися і перетворюватися на мотиви поведінки та діяльності. Виходячи з вищевикладеного, керівництво мотивацією виникає саме тоді, коли з певних причин неможливо задовольнити певні потреби, але залишається необхідним і усвідомленим. Необхідність мотивувати - це заплановане завдання для самих себе. Усвідомлюючи завдання для себе, індивід стикається із поняттям «готовності» до праці.

Дослідники вивчали готовність до діяльності, зокрема Д. Н. Узнадзе розглядав «готовність» з позиції теорії установки [52], українські вчені В. А. Моляко і М. Л. Смульсон не тільки акцентували увагу на складності концепції підготовки до праці, що включає всю систему властивостей, а й позначили рівень підготовки до роботи (професійний, передпрофесійний, непрофесійний), описали особливості готовності до виконавчої та творчої роботи [37].

Більшість сучасних дослідників педагогічної підготовки покладаються на це визначення як до базової структури підготовки до певної професійної діяльності.

Відповідно до трактування сутності психологічної підготовки до діяльності, обумовленої різноманітністю теоретичних підходів вчених, можна

виділити загальну структуру психологічної підготовки до професійної діяльності, оскільки одні з них розглядають підготовку як особливий стан, інші - як сукупність особистісних характеристик.

Змістовними особливостями структури слід вважати професійно важливі інтелектуальні якості, професійні знання, сформованість навичок, високий рівень розвитку емоційно-вольової сфери, а також відповідну професійну мотивацію. Саме ці складові виявляються у довготривалій підготовленості (як професійно значущі якості) та у тимчасових станах готовності. Вона активізується, коли суб'єкт включається в професійну діяльність, в результаті чого забезпечується необхідний рівень регуляції, стійкості та ефективності професійної діяльності.

Згідно з оглядом психологічної інтерпретації сутності підготовки мотивації до професійної діяльності, стає ясно, що нас турбує підготовка загальної мотивації до професійної діяльності:

- позитивне ставлення до професійної діяльності, інтерес до неї;
- потреба в цій діяльності;
- потреба в професійному саморозвитку;
- усвідомлення цього прагнення до спеціалізації;
- професійна спрямованість;
- орієнтація на мотиви та цінності професійної діяльності;
- мотивація досягнень у сфері професійної діяльності.

Успіх роботи майбутнього психолога в дошкільному закладі залежить від того, яке місце він зможе зайняти в колективі, керівника дошкільного закладу, методиста, вихователя та інших колег. Майбутній психолог повинен бути компетентним та привітним консультантом, поради якого виконуються завдяки його особистому авторитету і високим якостям, і всі повинні бути помічені і визначені. Але, щоб завоювати такий авторитет, психолог повинен систематично прагнути до підвищення психологічної підготовки та психологічної культури

колективу, переконувати колег у важливості психологічних знань для успішного виконання завдань в будь-якому виді діяльності.

Майбутній психолог у закладі дошкільної освіти має виконувати наступні функції:

- участь у реалізації всього освітнього процесу, його психологізації, гуманізації та підвищенні психологічної та загальної культури;;
- забезпечити особистісно орієнтований підхід до кожної дитини з урахуванням його індивідуальних психологічних особливостей в організації виховання і виховання дитини, розвивати особисті відносини з дитиною;;
- зміцнення довіри з педагогами, створення свого роду моста між сімейною освітою і вихованням в дитячому садку, вивчення потреб батьків, надання підтримки батькам у розвитку їх психологічної культури і здібностей.;
- дослідницько-пошукова робота, полягає в формулюванні на основі аналізу потреб, здобутків та труднощів освітньо-виховного процесу в конкретній місцевості, закладі, групі, у певних дітей найбільш актуальних питань чи проблем, що потребують вивчення наукової літератури, постановки дослідницької теми, збору, аналізу та обговорення відповідних дослідних даних, опрацювання висновків та психолого-педагогічних рекомендацій;
- налагодження контактів зі шкільними психологами та їх систематична підтримка, що дозволяє майбутнім дошкільним психологам своєчасно враховувати вимоги школи, шкільні психологи професійно збирають інформацію про майбутніх учнів, запобігають повторенню обстежень, знижують стрес у дитини і сприяють адаптації до нових умов і вимог [30].

У своїй діяльності майбутній психолог зобов'язаний: керуватись Положенням про дошкільний навчальний заклад, Положенням про психологічну службу в системі освіти України та нормативними документами Міністерства освіти і науки України; розглядати питання і приймати рішення строго в рамках професійної компетенції; керуватися у своїй роботі етичними нормами

психологів; дотримуватися освітньої етики, поважайте гідність дитини та захищати її від будь-якого фізичного чи психічного насильства; пропагувати здоровий спосіб життя; зберігати таємницю щодо відомостей, отриманих у результаті діагностичної та консультативної роботи, коли ознайомлення з ними не є необхідним для здійснення педагогами колекційної роботи і може завдати шкоди дитині і його оточенню; робота в тісному контакті з керівництвом дошкільних освітніх установ, викладачами та медичним персоналом; проінформувати раду з освіти та завідувача кафедри про роботу, зміст та результати роботи психолога в дошкільному закладі; надавати необхідну компетентну допомогу батькам в тому, як виховувати дитину; надавати необхідну і можливу допомогу дітям з певними поведінковими проблемами, спілкуванням і розвитком; застосовувати до своєї роботи тільки методи, рекомендовані психологами дошкільних освітніх установ; обладнати кабінет психолога відповідно до вимог; брати участь в роботі методичних семінарів для психологів в дошкільних установах і школах; не проводити тести, що суперечать моральним та етичним стандартам; постійно підвищувати свій професійний рівень.

Майбутній психолог зобов'язаний взяти на себе особисту і професійну відповідальність за правильний психологічний діагноз, процес і результат збору і розвитку роботи з дитиною, адекватність і раціональність рекомендації, яку він надає батькам, педагогам і дітям; доцільність методів, які використовує при роботі з дітьми, батьками, колегами. Відповідає за ведення протоколу перевірки документів, своєчасне оформлення в певному порядку.

Окрім вищесказаного, він зобов'язаний скласти план своєї роботи, на що у нього є дозвіл і відповідна кваліфікація. Річний план психолога включений до річного плану дошкільного навчального закладу. Окрім плану, психолог має вести щоденники, форма яких є довільною. Рекомендується мати окремий щоденник для кожної групки, а ще для студій, гуртків, які працюють у дошкільних установах.

Майбутній психолог має співпрацювати із педагогічним колективом, основними напрямками роботи яких є те, що педагоги всіх груп, провідні фахівці клубу, вивчають вимоги студії до психологічних проблем, пов'язаних з дітьми і батьками; покращення психологічної підготовки вихователів (забезпечити, планувати і впровадити систему освітньої діяльності, спрямовану на розвиток психокультурних і професійних здібностей педагогів;); практична допомога вихователям в створенні умов для розвитку і сприятливого психологічного клімату в групі.

Практична допомога вихователям полягає у:

- навчання педагогів аналізувати предметне і ігрове середовище в групі, щоб визначити придатність дитини до особистої і спільної діяльності, регулярно змінювати організацію середовища; допомога педагогам у підготовці для прийому нових дітей;
- допомагати використовувати метод психолого-педагогічного спостереження за взаєминами дітей: хто з ким приятелює, дружить, на яких засадах виникає дружба, кого у групі поважають, не поважають, з ким не дружать, хто у що і з ким грається, рівень гри; хто чим цікавиться; які нахили мають діти; що є характерним для спілкування між дітьми; якою є культура поведінки, етика стосунків у дітей; розвиток мови, мислення, уваги, уяви в дітей;
- організувати життя дітей в групах, розділити групи на класні підгрупи, надати психологічну підтримку в проведенні індивідуальної роботи з дітьми;
- привчати педагога з дотриманням ставлення до кожної дитини і ставлення дитини до педагога, проаналізувати внутрішні причини емоційного неприйняття деяких учнів;
- допомагати у корекції ставлення до дитини;
- опрацьовувати для вихователів індивідуалізовані програми освітньо-виховного впливу та ну чи іншу дитину (за запитам вихователів), залучаючи вихователів до створення та обговорення цих програм;

- надавати вихователям допомогу в залученні батьків до співпраці, у підтримці їхнього інтересу до життя групи [30].

Слід зазначити, що окрім вище перекислених елементів, практична допомога проявляється у: підготовці психолого-педагогічних консультацій за участю педагогів, лікарів для аналізу поведінки і розвитку дитини; проведення занять (семінарів, дискусій, обговорень) за запитами вихователів (психологічний аналіз як державних, так і варіативних програм для шкільних закладів; ознайомлення з новинками психологічної вітчизняної та світової літератури; сенсаційні педагогічні послання, цікавий досвід, дискусії про освітні інновації та визначення доцільності їх реалізації; прогнозування змін у власній роботі, заохочення до творчого опрацювання змісту і форм роботи з дітьми на основі досвіду і нахилів вихователів); аналізі планів педагога на відповідність віку і здібностям дитини; проведення психотерапевтичної роботи з вихователями (спрямовані на підтримку сприятливого психологічного клімату в колективі, на подолання стресових ситуацій, на забезпечення повноцінного відпочинку, на розвиток творчої думки, творчого підходу у здійсненні освітньо-виховного процесу); надати негайну психологічну та освітню підтримку в гострих конфліктних ситуаціях, під час життєвої кризи людини, у разі стихійних лих.

Майбутній психолог має налагодити зв'язок із батьками вихованців дошкільного закладу, зокрема основним напрямом співпраці з батьками – є консультативна робота. Важливо також, щоб батьки, завдання яких полягає в тому, щоб вперше привести свою дитину до дитячого садка, консультували її щодо психічного стресу, який повинна відчувати дитина, і стежили за тим, щоб дитина не відчувала жодного психічного стресу; підтримка встановлення міцних психолого-педагогічних відносин з вихователями; батьки можуть активно ставитися до своїх дітей, краще розуміти їх роль в житті і покращувати сімейний контроль, підвищуючи психологічну здатність вирішувати певні проблеми; поради батькам при виборі конкретної студії або школи для своєї дитини.

До основних форм консультативної роботи можна класифікувати наступні:

- індивідуальні консультації для батьків, які звернулись до психолога з конкретними завданнями;
- родинні консультації для кількох членів сім'ї з метою вироблення шляхів співробітництва і довірливих взаємин у вихованні дітей;
- групові консультації, під час яких ставляться, аналізуються і обговорюються різноманітні питання психології, цікаві для більшості батьків групи [30].

У стосунках з батьками психологи повинні уникати дратівливих принципів, моральних і оціночних суджень, заяв, звинувачень. Він не буде переконувати і примушувати, але зробить все можливе, щоб батьки прийняли рішення самостійно і взяли на себе відповідальність за їх виконання.

Перед майбутнім фахівцем стоїть завдання навчитися пробуджувати і допомагати у потребі батьків в спеціальних психологічних знаннях про розвиток і виховання дитини. Наступним напрямом роботи з батьками є профілактично-корекційна робота, метою якої є допомога деяким батькам переглянути та переосмислювати свої уявлення про виховання; позбутися хибних очікувань, звичних, але неефективних засобів педагогічного впливу; звільнитись від власних психологічних проблем, що заважають добрим стосункам з дитиною.

Основними формами профілактично-корекційної роботи з батьками є:

- лекції та бесіди, під час яких аналізуються типові труднощі і помилки в спілкуванні з дітьми певного віку і підкреслюється гальмуючий вплив цих помилок на особистісний ріст;
- активні форми психологічного навчання, при якій батьки вчаться більш ефективно взаємодіяти один з одним і з своїми дітьми (тренінги батьківської ефективності, партнерського спілкування, креативності, групові дискусії, рольові ігри та ін.);

- індивідуальні бесіди з батьками, під час яких психолог ознайомить їх з результатами психологічного обстеження дитини, інформує про її потенційні можливості, труднощі; про засоби, які можуть покращити психологічне благополуччя дитини;
- консультації, спрямовані на корекцію педагогічної позиції батьків і створення більш відповідних умов для розвитку особистості дитини [30].

Орієнтовна тематика профілактично-корекційної роботи з батьками:

- співпраця з батьками новачків, мета якого – допомогти дітям краще адаптуватися до умов дитячого садка;
- запобігання конфліктів і підготовка батьків до подолання труднощів, які можуть виникнути в спілкуванні з дитиною в кризовий період його розвитку;
- залучення сім'ї в активну роботу щодо запобігання та виправлення затримок у розвитку певних психологічних функцій дитини (відставання можуть бути як абсолютними, порівняно з віковою нормою), так і відносними, відповідно до індивідуальних можливостей дитини, тобто це стосується обдарованих дітей, які не реалізують повністю своїх здібностей);
- налагодження в разі необхідності стосунків батьків один з одним або з вихователем з метою попередження шкідливого впливу конфліктних взаємин дорослих на розвиток особистості дитини;
- залучення батьків до участі в житті групи, що дає можливість спостерігати за своєю дитиною в різних проявах її активності, в стосунках з дітьми [30].

Якщо батьки не можуть співпрацювати на благо дитини, майбутній психолог повинен мати можливість підтримувати з ними дружні стосунки, не звинувачувати їх, тобто коли сім'я проявляє нейтральне ставлення до психолога краще, ніж негативне.

Отож, інтегруючим потенціалом майбутнього психолога є мотивація, що спонукає людину до діяльності. Мотиваційна сфера розглядається в контексті її активності: поведінка, діяльність, спілкування, пізнання, самопізнання, споглядання, вихід за межі себе. Найуживанішою є теорія мотивації за Абрахамом Маслоу «піраміда потреб», що складається із п'яти рівнів: основних фізіологічних потреб, потреба в безпеці, потреба в любові і соціальній активності, потреба у впевненості в собі, потреба в самореалізації.

Майбутній психолог усвідомлюючи завдання для себе стикається із поняттям «готовності» до педагогічної діяльності, що проявляється у наступних елементах і є взаємопов'язані у цілісній мотиваційній готовності до педагогічної діяльності, зокрема: позитивне ставлення до педагогічної діяльності, потреба в цій діяльності, потреба в професійному саморозвитку, усвідомлення прагнення до цієї спеціальності, професійне спрямування, орієнтація на мотивацію і цінності діяльності, мотивація до досягнень у сфері професійної діяльності. Успішність роботи майбутнього психолога залежить від: взаємини з завідуючим, методистом, вихователями, іншими працівниками дошкільного закладу; виконання функцій, обов'язків; налагодженні зв'язку із батьками вихованців дошкільного закладу.

1.3. Принципи педагогічної компетентності майбутнього психолога

Для формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у найширшому розумінні потрібно сформувати її когнітивну базу. Розроблення та

обґрунтування педагогічної компетентності майбутнього психолога окреслює їх теоретичне та методологічне обґрунтування, зокрема виокремлення принципів формування педагогічної компетентності майбутнього психолога.

Важливо визначити принципи, які лежать в основі дидактичної системи. Вибір дидактичних принципів ґрунтується на наступних 3 критеріях:

- 1) загально дидактичної цінності принципу;
- 2) цінності для дидактики вищої школи;
- 3) цінності для усіх складових професійної підготовки.

К. Ушинський у своєму напрацюванні «Людина як предмет виховання», присвятив необхідність вивчення людини як динамічного чинника виховання і розвитку індивідуальності. Через це він казав про своєчасність, органічність, безперервність, постійність, відсутність самодіяльності, надмірну напругу та надмірну легкість. Він також виділяв такі дидактичні принципи: усвідомленість і активність, наочність, послідовність, міцність знань і умінь.

Дослідник створив такі умови для успішного навчального процесу: навчання повинно починатися своєчасно і поетапно; Навчання повинно проводитися природним чином, з врахуванням психологічних особливостей; 1. порядок і послідовність - одна з важливих умов успішного навчання; він повинен бути помірним, не надто складним і не надто простим; процес вивчення будь-якого предмета зазвичай проводиться таким чином, щоб у вихованця було достатньо роботи, щоб зрозуміти його самостійно [3].

Загальноосвітні принципи психології засновані на принципах освіти. Беручи до уваги, що принцип навчання - це сукупність правил освітнього процесу, науково описаних в нормах, що регулюють процес навчання.

Сучасна дидактика часто ґрунтується на конкретних показниках, якими керуються освітні заходи та освітні процеси як засіб досягнення освітніх цілей, з урахуванням закономірностей та умов, в яких відбувається навчальний процес. За словами В. Загвязинського, це твердження є керівництвом до того, як принципи пристосовуються, продуктивної взаємодії в певних контрастних поєднаннях і тенденціям в освітньому процесі. Принципи сучасної освіти

вимагають систематичного і комплексного виділення складових інтеграції навчально-виховної складової: завдань та цілей, формування змісту, вибір методів і форм, планування, стимулювання і аналіз вже досягнутих результатів. Сучасний стан розвитку науки в цілому та педагогічної науки дозволяє орієнтуватися у наукових дослідженнях на певні теоретичні обґрунтування [3].

Тобто, щоб організувати процес підготовки майбутнього психолога, потрібен певний набір принципів, які дозволяють правильно організувати всі етапи та інші складові. Окрім того, педагогічні принципи складають систему, що є підсистемою системи освіти.

О. Ткаченко вважає, що педагогічні принципи є складним утворенням, яке одночасно визначає деталі процесу навчання і виховання, основу ієрархічних систем або підсистем, тобто більш широку систему, в якій педагогічні принципи повинні бути досліджені як взаємопов'язана і взаємопов'язана система ранніх педагогічних вимог. [51].

Н. М. Самборська відзначає, що процес формування педагогічних здібностей фахівців враховує основні принципи педагогічної підготовки майбутніх психологів.

Н. М. Самборська каже: процес формування педагогічних здібностей спеціаліста враховує основні принципи педагогічної підготовки майбутніх психологів, а саме: [47, с. 98]:

- принцип фундаменталізму, що гарантує єдність методологічних, загальноосвітніх, теоретичних та практично професійної підготовки фахівців;
- принцип системності як реалізації структурних зв'язків в системі освіти і професійної підготовки і у всій системі освіти;
- принцип науковості характеру, що відображають декомунізацію між змістом освіти і навчання і можливостями сучасної науки;
- принцип доступності передбачає, що зміст педагогічної освіти відповідає реальному рівню знань майбутнього психолога.

Л. В. Банашко зі співавторами виділяють наступні принципи: гуманізму, демократизації, компетентності, педагогічної творчості, проблемності, реалізму,

професійного саморозвитку, орієнтації на особистість, технологічної єдності процесу навчання та використання нових освітніх технологій, діалогізації навчання [4, с. 352]. Автори пропонують модель педагогічної компетентності майбутнього психолога, яка включає такі елементи, як професійна, професійно-правова, соціальна, психологічна, комунікативна, конфліктна. Для його формування необхідно використовувати необхідні принципи.

Г. Я. Дутка виокремлює з принципів дидактики ті, які потрібні контексти фундаменталізації освіти: науковості; оптимізації навчального процесу; орієнтованості на формування єдності знань і вмінь, свідомості та поведінки; розвитку ініціативи і самостійності, свідомості й активності; систематичності та послідовності знань; творчої активності та самостійності; усвідомленості та ґрунтовності знань; цілеспрямованості та мотивації [18, с. 47-48].

Н. В. Грицик стверджує, що принцип професійної орієнтації має вирішальне значення в процесі формування професійної компетентності. У той же час під професійною орієнтацією розуміється система мотивації, яка спонукає людину до професійної діяльності та професійного самовдосконалення. Дослідниця вважає, що принцип професійної орієнтації передбачає формування навичок майбутнього психолога для оптимального використання цінностей, безпосередньо пов'язаних з педагогічною та професійною діяльністю. У процесі конструювання освітнього процесу у вищих навчальних закладах професійна орієнтація є пріоритетним принципом, що дозволяє вирішити протиріччя між теоретичним характером досліджуваної дисципліни і необхідністю практичного застосування знань у професійній діяльності. [15, с. 123]. Ознайомимося також із міркуваннями інших фахівців.

М. Лехолетова розглядаючи питання формування професійної компетентності майбутнього фахівця виділяє інтерактивний принцип. Посилаючись на М. Боритко, каже, що інтерактивна освіта – це спосіб активно використовувати всі доступні можливості та застосовувати їх результати до своїх повсякденних думок та дій. [32, с. 263]. Цей принцип відповідає критеріям

компетентнісного підходу до організації освіти в університеті, тобто запитам сучасної педагогічної теорії і практики.

В процесі формування педагогічної компетентності майбутнього психолога слід врахувати наступні принципи:

1. Принцип фундаменталізації вищої освіти, що передбачає спрямування на фундаментальну підготовку майбутнього психолога в умовах мобільного ринку інтелектуальної праці, що визначає рівень їхньої конкурентоспроможності; перехід від дисциплінарно-інформаційного підходу до міждисциплінарного знання, до оволодіння методологією предмета, до інтелектуальних основ майбутньої професійної діяльності; включення високих інтелектуальних і нових інформаційних технологій; отримання фундаментально якісних результатів [18, с. 48].
2. Принцип професіоналізму регулює співвідношення фундаментального і прикладного (професійного) у змісті цілісної професійної освіти; вказує на їх зв'язки та способи включення фундаментального змісту в навчальний процес; орієнтує на одночасне формування фундаментальних і професійних знань, умінь й особистісних якостей майбутнього психолога [18, с. 48].
3. Принцип професійного саморозвитку полягає в організації навчальній і виховній роботі з майбутнім психологом таким чином, щоб сприяти його особистісному і професійному зростанні. Тобто для цього необхідно надати необхідні знання, розробити програми саморозвитку, скласти плани, організувати реалізацію і моніторинг прогресу, оцінити і скорегувати досягнуті результати. Принцип науковості передбачає організацію навчального процесу в залежності від реалізації досягнень сучасної науки в різних галузях. Він полягає у формуванні наукового світогляду майбутнього психолога, наукового підходу до вирішення професійних завдань, використання відповідних

методологій при проведенні досліджень, володіння і вміле застосування відповідних методів в експериментах.

4. Принцип професійної спрямованості навчальних дисциплін полягає у виборі дисциплін для навчання майбутніх психологів таким чином, щоб продемонструвати їх важливість у майбутній професійній діяльності. Для максимального формування всіх складових професійної компетенції вибирається область навчання за певною спеціальністю.
5. Принцип усвідомленості та ґрунтовності знань передбачає організацію навчання таким чином, щоб майбутній психолог не лише засвоїв певну сукупність необхідних знань, а розумів їхню сутність та процес його здобуття, вмів сам планувати, організовувати та проводити дослідження, необхідні для перевірки достовірності здобутих знань. Тобто майбутньому психологу необхідно не тільки освоїти необхідні навички та вміння, а й зрозуміти його призначення, а при необхідності самостійно скласти відповідні алгоритми вирішення практичних завдань.
6. Принцип цілеспрямованості та мотивованості процесу професіоналізації майбутнього психолога вимагає постановки відповідних цілей і організації виховної діяльності, що сприяє вирішенню завдань і досягненню поставлених цілей.
7. Принцип гуманізації освіти обумовлений постійним взаємовпливом педагога і того, кого він навчає. Це вплив викладача на поведінку, мотиви, інтереси, цілі та цінності майбутнього психолога, і він показує очікувану та фактично відповідну реакцію. Важливим компонентом цього принципу є розвиток позитивного ставлення один до одного; перехід на суб'єкт-суб'єктні стосунки, бо такий характер організації навчання скеровує установку педагога і майбутнього психолога на активний пошук готовності до взаєморозуміння, проникнення у світ переживань і почуттів (Г. П. Васянович) [17, с. 11].

8. Принцип духовності професіонала заснований на утвердженні універсальної системи духовних цінностей в умовах духовної кризи.. У процесі навчання за допомогою аналізу окремих подій і фактів при вивченні предмета і сприйняття інформації учень не повинен знати якомога більше, а повинен зосередитися на духовних цінностях. Тобто майбутній психолог, крім своїх професійних знань і навичок, опанував культуру людських відносин, моральними і духовними цінностями, які дозволяють йому діяти творчо і професійно, морально і культурно (В. Д. Онищенко, Е. О. Помиткін та ін..) [17, с. 12].
9. Принцип психологізації навчально-виховного процесу забезпечує формування у майбутнього психолога в області мотивації і відповідного емоційного насичення - відповідної потреби в освітній діяльності. Згідно з цим принципом, навчальна діяльність повинна бути мотивована суспільно значущими, так і особистісними мотивами, і освітній процес має давати емоційну насиченість навчання. Принцип особистісного підходу орієнтує викладача на психологічну структуру особистості, врахування при взаємодії індивідуального досвіду того, хто навчається, їх потреб у самореалізації, само визнанні та самовиявленні, пошуку шляхів його розвитку та реалізації особистісних можливостей з врахуванням вікових, соціально-психологічних, діяльнісних закономірностей розвитку особистості [17, с. 11], також передбачає відповідне ставлення до майбутнього психолога, як до особистості.
10. Принцип єдності соціалізації та індивідуалізації в процесі розвитку особистості вимагає пошуку та встановлення оптимального співвідношення в розвитку різних компонентів природи людини, оскільки професійне становлення детермінується взаємодією індивідуальних і соціальних чинників. Цей принцип визначає способи його гармонізації, щоб максимізувати інтереси як особистості, так і

суспільства, і шукає певну оптимізацію між 2 лініями цього типу розвитку.

11.Принцип інтерактивності передбачає використання сучасних, інтерактивних методів взаємодії викладачів та майбутнього психолога у навчально-виховному процесі. Цей принцип застосовує заміну застарілих та неефективних моделей взаємодії з акцентом на монолог викладача в ході занять, як єдиного носія достовірної інформації та фахівця, який знаходить рішення існуючих проблем. Відповідно, цей принцип заснований на максимальному потенціалі людини в придбанні знань, перетворенні майбутнього психолога з об'єкта педагогічного впливу в повноцінного учасника цього процесу.

12.Принцип моделювання професійної діяльності в навчанні передбачає опис еталонних вимог до діяльності майбутнього психолога: функції, які він виконуватиме на робочому місці; завдання, які він повинен вміти вирішувати: загальнопрофесійні, загальнотехнічні та спеціальні знання, вміння та навички, які необхідні для вирішення поставлених завдань. Педагоги повинні сформувати особистість, професійно адаптовану до такої роботи, і розвинути професійно важливі якості майбутнього психолога. [17, с. 13].

Така система педагогічних принципів, покликана для формування педагогічної компетентності майбутнього психолога, відповідає всім існуючим вимогам та покликана оптимізувати процес його підготовки в університеті і покращити його результат.

Таким чином, у процесі формування педагогічної компетентності майбутнього психолога слід врахувати наступні принципи: фундаменталізації, професіоналізму, професійного саморозвитку, науковості, професійної спрямованості, усвідомленості та ґрунтовності, цілеспрямованості та мотивованості процесу професіоналізації, гуманізації освіти, духовності, психологізації навчально-виховного процесу, особистісного підходу, інтерактивності, моделювання.

РОЗДІЛ 2.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Теоретико-методологічні засади інноваційних педагогічних технологій у формуванні педагогічної компетентності майбутнього психолога

Навчально-виховний процес у закладі вищої освіти скерований на формування розвиненої, освіченої та творчої особистості на засадах гуманістичних цінностей, яка володіє високим рівнем професійних компетентностей, уміє використовувати сучасні технології, а також має навички організації роботи психолога й інших працівників закладів дошкільної освіти в сучасних умовах.

Готовність майбутнього психолога до педагогічної діяльності характеризують такі показники: спрямованість педагога на інноваційний підхід до освітнього процесу; спрямування методичної структури на забезпечення індивідуальних особливостей підготовки професійних педагогів, розробка на

основі нетрадиційних методів і форм виховної роботи; підвищення професійної майстерності педагога [28, с. 210].

Слід зазначити, що в науковій літературі під освітньою технологією розуміють «сукупність методів, форм і засобів навчання, спрямованих на формування необхідних умінь, навичок та знань, представлених у відповідній спеціальності. [34 с. 115].

При плануванні освітнього процесу у майбутнього психолога виникає питання: чи потрібно зберігати традиційні технології навчання, які вже продемонстрували свою дієвість протягом багатьох років? Чи є умотивована відмова від таких традиційних методів? Проведемо аналіз позитивних та негативних аспектів традиційного навчання для відповіді на ці питання. Серед позитивних аспектів традиційного навчання виділимо такі: систематичний характер, переважають перевірені часом і практикою застосування методи навчання, логічно правильне та упорядковане подання дидактичного матеріалу. До негативних аспектів можна віднести такі: шаблонна побудова; одноманітність освітнього процесу; нераціональний розподіл часу в ході заняття. Тож, слід окреслити, що сучасна система освіти повинна помірковано використовувати надбаний позитивний досвід традиційного навчання, не відкидаючи його, а керувати увагою та діями студентів. Вона має давати стимул їх до самостійного навчання та розвитку та збільшувати їхній потенціал у сфері інновацій та творчої реалізації. Поєднання традиційних і новітніх технологій – само по собі явище інноваційне.

Формування майбутнього психолога як соціально активної і творчої особистості дозволяє педагогам вищих навчальних закладів використовувати нестандартні форми, методи і засоби педагогічної взаємодії. Тому використання інноваційних освітніх технологій є однією з провідних тенденцій сучасного розвитку людства у сучасних умовах. У науковій літературі інноваційні методики визначаються як сукупність дій, маніпуляцій, що дозволяють досягти передбачуваних і діагностованих результатів у постійно мінливих умовах освітнього процесу". [48, с. 224]. Інформаційні, телекомунікаційні (мережеві),

інтелектуальні та інноваційні аспекти включають у себе застосування комплексних освітніх технологій у сфері вищої освіти. Різні категорії технологій розрізняються по виконуваних дидактичних функціях, змістом, характером освітньої діяльності, механізму зворотного зв'язку і використанню технічних засобів навчання.

Класична освіта якісно домінує в освіті з використанням інноваційних технологій. Це сукупність процесів, які не можливо поєднати у рамках сучасної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервна освіта. [48, с. 225].

Інноваційні технології розглядаються не тільки як пристосування до прийняття, виробництва і застосування нового, але і, перш за все, як відкритість. Надають умови для особистісного зростання, реалізації права на особистий творчий внесок, свободу особистої ініціативи та особистісного зростання.[48].

Інноваційні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, завдяки співіснуванню та складним взаємозв'язкам у практиці наукової педагогіки та педагогіки традиційної наукової педагогіки. Вони відносяться до системи загальнонаукових і педагогічних знань. Вони народжуються і розвиваються на межі загальних інновацій таких як педагогіка, методологія, теорія та історії, психологія, соціологія та теорія управління, економіці освіти. Інноваційні освітні технології – один з найпоширеніших напрямків у розвитку людини.[48].

Інноваційні методики навчання вимагають спеціальних умінь, знань, навичок. Складність і різноманіття освітньої діяльності є фактором, який відкриває простір для багатьох освітніх технологій, а динаміка їх виробництва постійно зростає. Різноманітність освітніх технологій вимагає їх класифікації.

На основі однієї теорії навчання можуть бути створені різні методики. А саме, теорія асоціативно-рефлекторної психології розробила різні методики навчання, що неоднаково пов'язують слова і наочність. Теорія проблемного навчання лежить у основі методики розвитку креативності, пізнавальної активності, інтересу і особистої самостійності. У той же час побудова одних і тих

же теорій і концепцій деяких методик навчання не доказує їх ідентичність. Їх розрізняють кількісними і якісними параметрами. У цьому контексті важливо мати інтегровану систему інструментів для визначення освітніх технологій, враховуючи, що кожен з них включає концептуальний, змістовний та процедурний аспект. Наука пропонує широкий спектр освітньої технології, але не всі з них можуть бути використані для роботи з дітьми дошкільного закладу [48].

Відома вихователька, Софія Русова під кінець XIX ст. змогла переконати людей в тому, що дітям потрібна дошкільна освіта, щоб діти адаптувалися до навчання, звикнули та підготувалися до майбутньої наполегливої роботи у школі, а ще потрібно створити усі умови для нормального розвитку дітей.

Вчена піднімає питання про єдність сім'ї та соціального виховання. Умови дитячого садка мають бути близькі до умов рідного дому, а вихователь повинен бути таким же близьким, як мати, і добре підготовленим в професійному плані. Вона формує основні правила національного виховання гармонічної людини:

- особистість, адаптація до характеру дитини;
- відповідність особливості і потреби своєї країни, нації;
- доцільність соціокультурному терміну;
- об'єднання соціального та сімейного виховання;
- доброчинність, доброчесність.

В одній своїх книг, Русова через сенсорне виховання, дитяча гра, фізична праця, розвиток мови, формування математичних понять визначають зміст і методику сенсорного виховання.

Це надійний матеріал з важливим теоретичним аналізом і цінними практичними порадами, і сьогодні він не втратив свого значення.

Особливо актуальним та цінним й у наш час є той факт, що садочок має бути науково організований, пройнятий національним духом нашого народу, розміщений на землі країни, у дитячих садках мають бути рідна мова і пісні, які

ці дитячі садки мають свідомим і чесним громадянам українського народу, які здобудуть йому світлу долю.

Цікавою технологією є методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям (згідно з цим способом, для роботи використовується картонний лист розміром 45х30 см, розділений на шість квадратів. Використання малюнків при складанні описових оповідань допомагає дітям засвоювати порівняння об'єктів, а не загальну форму – в чому схожість і відмінності між об'єктами, але їх можна розрізнити, порівнюючи об'єкти за формою, кольором та величиною. Дітей вчать знаходити головні, істотні ознаки предмета і відрізнити його від другорядних, а при навчання старших дошкільнят використовують типові схеми. Малюки будуть вибудовувати розповідь відповідно до послідовності і параметрами, викладеними на схемі: формами, величиною, кольором, матеріалами, деталями. Наступна інноваційна технологія – Нікітінські розвиваючі ігри. Їх методологія сприяє повноцінному розвитку дітей, заснована на різних іграх з кубиками, цеглою, конструкторами та квадратами. Оскільки він відкритий для всіх, кожен може ним користуватися. Суть методики полягає у тому, що потрібно стежити, як розвивається дитина та допомагати їй.

Завдання дають по-різному: у вигляді малюнків, моделей, креслень, усно або письмово. Наведемо приклад таких ігор: «Чудо-куб», «Унікуб», «Склади візерунок», «Дроби», «Склади квадрат», «Танграм». Найголовніше в цих іграх - це послідовний перехід від простого до складного, і те, як вони грають, залежить від віку та рівня розвитку дитини. Зокрема, маленькі діти (1,5-2 роки) розвивають здатність копіювати і любити робити це, як дорослі. Тому Нікітіни пропонують ігри для малюків «Кольорові кубики». Під час гри дитина здобуває знання про кольори, форми, кількість («один-багато»); вчиться знаходити для будування скільки кубиків, стільки необхідно, та розташовувати кубики у потрібному положенні. Якщо дитина вивчила цю гру, можна запропонувати щось нове і більш складніше.

Для дітей 2-3 років Никітіни представляють гру «Склади візерунок». У цій грі використовують комплект із шістнадцяти кубиків, грані яких пофарбовані різними кольорами.

Етап 1: роздивитися кубики й назвати кольори.

Етап 2: обрати візерунок для викладання.

Етап 3: полічити, скільки кубиків певного кольору необхідно для викладання візерунка.

Етап 4: вибрати потрібний кубик, що необхідний для візерунка.

Етап 5: розташувати кубик у такому положенні, яке вони займають у візерунку [2].

Спершу дитина наслідує з максимальною точністю усе за дорослим, а потім приступає до викладання візерунка самотійно та іноді створює свої.

Після того, якщо дитина вивчила цю гру, через тиждень або два буде запропонована нова гра «Склади квадрат». Квадрати розрізані на різні частини застосовують для цієї гри. Квадрат складається із 2-3, 4-5, 6-7 частин, залежно від рівня складності. Під час цієї гри діти отримують уявлення про геометричні фігури, кольорах, розмірах і кількості. Окрім того, на практиці засвоюють поняття «частина» і «ціле».

Етап 1: розглянути і назвати фігуру.

Етап 2: назвати колір фігури.

Етап 3: полічити частини квадрата.

Етап 4: продумати кожну детальку, визначити розмір та розташування квадрата.

Етап 5: із частин скласти цілу фігуру.

Етап 6: перевірити за зразком [2].

Для дітей молодшого дошкільного віку (5 років) пропонують гру «Куточки». Під час гри використовуються різнокольорові кубики двадцяти семи кольорів, склеєні таким чином, що утворюються кути конкретних кольорів. Ці деталі, візерунки та форми можна використовувати для створення контурів букв і цифр. Також можна влаштувати змагання, щоб дізнатися, хто швидше складе

певну фігуру. Гра знайомить дітей з різними геометричними фігурами, розвиває логічне мислення, кмітливість, дизайнерські навички, фантазію, просторову уяву, розвиває сприйняття кольорів, дрібну моторику.

Під час гри дитина одночасно вирішує різні завдання; встановлює кількість кутів, необхідних для побудови моделі; встановлює положення кутів у моделі; вибирає, комбінує та розміщує кольори згідно моделі. Спершу вони втілюють легкі завдання із двох-трьох куточків, потім завдання подалу ускладнюються [2].

1. Класифікувати куточки за кольорами, називати кольори.
2. Підрахувати, скільки всього є груп.
3. Підрахувати кількість кубиків, що складають один кут.
4. Скласти стілець, диван.
5. Упорядкувати цифри чи букви.
6. Скласти фігуру на протязі певного часу.
7. З дев'яти куточків скласти літак.
8. Придумати свою власну будівлю, модель [2].

Для старших дітей можливо використовувати ігри «Кубики для всіх» або «Танграм». Для гри використовуються сім фігур неоднакових кольорів. Ця гра спрямована на розвиток мислення за допомогою просторових зображень і об'ємних фігур, і дитина навчиться їх комбінувати. З фігур можна додати ще різних моделей за формою та знайти різні способи скласти одну модель. Дитина вчиться міркувати і намагається знайти способи самостійно вирішувати проблеми [2].

Етап 1: Вибір малюнка-це завдання, і це необхідно враховувати. Визначити кількість і колір необхідних цифр.

Етап 2: визначити спосіб розміщення фігур в моделі.

Етап 3: надати фігурам певну позицію.

Гра «Танграм» - стародавня східна головоломка, дозволяє дитині проаналізувати зображення, виділити геометричні фігури, візуально розбити

весь предмет на частини, важливо побудувати конкретну модель з елементів і, найголовніше, мислити логічно.

Гра Танграм - це стародавня східна гра-головоломка, в якій дитина аналізує зображення, виділяє геометричну форму, візуально розділяє весь об'єкт на частини, важливо побудувати конкретну модель з елементів і, найголовніше, мислити логічно. Складання фігур за схемою сприяє розвитку посидючості, уваги, уяви, логічного мислення, допомагає сформувати ціле з частин і передбачити результат своєї діяльності. Всі ці навички необхідні дітям під час навчання в школі і в зрілому віці.

Існує легенда про те, як три мудреці придумали танграм. Майже дві з половиною тисячі років тому у немолодого імператора Китаю народився довгоочікуваний син і спадкоємець.

Йшов час. Хлопчик ріс здоровим і кмітливим не по роках. Але дещо дуже турбувало старого імператора те, що його син, майбутній володар величезної країни, не хотів вчитися. Хлопчику найбільше приносило радість те, що він грався з ранку до вечора іграшками. Імператор запросив у гості трьох мудреців, один з них прославився як математик, інший як художник, а третій був як відомий філософ, і наказав їм придумати таку гру, граючись якою, його син збагнув би початки математики, навчився дивитися на довколишній світ очима художника, та був терплячим, як справжній філософ і зрозумів би, що часто складні речі складаються з простих речей. Три мудреці придумали головоломку «Ши-Чао-Тю» - квадрат, розрізаний на сім частин. Пізніше гра-головоломка була привезена в Америку китайськими моряками і вже з Америки вирушила до Європи, де отримала назву «Танграм», яка у перекладі означає «тан» - китаєць, «грам» - буква [60].

Ця гра цікава не тільки дітям - а й дорослим-вченим і знаменитостям, її легко виготовити. Квадрат розміром 10х10 см, зроблений з картону або пластику, з обох сторін однаково забарвлений і розрізається на сім частинок. В підсумку виходять дві великих, дві маленьких та один середній трикутник, квадрати та паралелограми. Потрібно склеїти всі сім частин і приєднати разом, діти

створюють багато різних зображень на основі прикладу та відповідно до власного дизайну. Спочатку потрібно створити зображення, що складається з 2 або 3 елементів, наприклад, для створення квадрата або трапеції з трикутника. Дитині можна порекомендувати розкрити усі деталі, звірити розміри і виявити трикутники між ними. З часом можна запропонувати з'єднати деталі разом і подивитися, що получится: грибок, будинок, ялинка, бант або цукерок і т.д. потім можна приступати до завдань по збірці фігури по наведеному прикладу. Для цих завдань необхідно застосовувати усі 7 частин головоломки. Починати краще зі збірки кролика - це найпростіше на наступному малюнку.

Більш складна і цікава задача - відтворити зображення на основі контурних зразків. У цій вправі потрібно візуально розподілити фігуру по її компонентам, тобто геометричним фігурам. Завдання такого роду можна проводити дітям у віці 5-6 років. Можна застосовувати різні елементи головоломки в пошуках правильного результату. Наприклад, фігура, яка біжить і сидить людини. І діти можуть збирати картинки за власним дизайном. Картина на початку оцінюється подумки, потім окремі частини об'єднуються, а потім створюється вся картина.

Основні засади методу Нікітіних такі:

- для дітей не влаштовуються спеціальні заняття, тренування. Вони можуть займатися стільки, скільки їм хочеться, але значної ролі у різноманітних заняттях грають спортивні вправи;
- обстановка вдома мусить бути спортивна – спортивні наряди, мають ознайомитися з народження, ввійти у життя дитині, а заняття ними має стати такою ж звичайною, як вдягатися;
- батьки обов'язково повинні брати участь у дитячих іграх і дружньо заохочувати та хвалити малят;
- батьки повинні створити усі умови для розвитку [9].

Технологія «Казкові лабіринти гри» (техніка інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей у дитини три або сім років) В'ячеслава Воскобовича являє собою систему, яка поступово ускладнює навчальний матеріал і поступово

включає авторські розвиваючі ігри в діяльність дитини. Ігри В. В. Воскобовича розвиває пам'ять, уяву, логічне і творче мислення, мову та сприйняття. Інтелектуально-творчий розвиток дітей, психологічна, спеціально підготовка до школи здійснюється за допомогою цих ігор, які постійно та поступово ускладнюються.

Ігрове навчання – є першим принципом технології «Казкові лабіринти гри» дітей дошкільного віку. Майже увесь процес навчання дитини вишиковується у грі. Цей прийом проявляється у взаємодії дорослих і дітей за допомогою реалізації певних сюжетів (казок та ігор), а в його зміст включені розвиваючі завдання. Для дитини розвиваючі ігри виробляють інтересним заняття, зацікавлюють до набуття знань, умінь та навичок. У процесі навчання використання розвиваючих ігор дозволяє реструктурувати освітню діяльність. Перейти з звичайних занять з дітьми на дорослі або самостійні пізнавальні ігрові заняття. Перебування дитини в дошкільному закладі робить радісним: спілкування з дорослими в грі забарвлене дружніми почуттями, виконанням цікавих ігрових завдань, яскравим і барвистим оформленням ігрових посібників. Методичні казки створюють додаткову ігрову мотивацію, систему питань, завдань, вправ та органічно вплетена в їх сюжети. Добре пристосованим для користування є те, що коли прочитуєш казки, дитина їх прослуховує та по сюжету відповідає на запитання, вирішує завдання.

Особливість «Казкових лабіринтів гри» - в тому, що в них представлена велика кількість ігор, присвячених авторським казкам, різним аспектам розвитку дитини - математики, будівництва, загальним іграм для дітей і дорослих. Наступним принципом методики є формування ігрової активності такої дитини, при якій розвиваються психічні процеси, увага, пам'ять, мислення і мова. В зоні оптимальної складності дозволяє підтримувати постійне та поступове ускладнення ігор. У кожній грі діти домагаються певного "об'єктивного" результату, розвитку інтелекту у дошкільнят приділяється велика увага. Як правило, у них розвивається вербальний інтелект, тобто "набутий". Наприклад,

мати читає своїй дитині книгу, переглядає енциклопедію і веде її в музей. В результаті дитина багато знає і багато чує.

Також принципом технології є ранній творчий розвиток дітей у дошкільному закладі. Гра стимулює розвиток творчих здібностей дитини, створює умови для прояву творчості. Дорослі можуть використовувати цю природну потребу лише для того, щоб поступово залучати дітей до більш складних та творчих ігрових занять. Метою даної методики є розвиток пізнавального інтересу дитини, його бажання, потреби у вивченні нового, спостережливості, роботі в навколишній діяльності, розвиток уяви, творчого мислення; гармонійний і збалансований розвиток дитини; формування базових понять (математичних, про довколишній світ, мовних навичок).

Ігровий матеріал присвячений трьом напрямкам роботи з дітьми; вибір гри відповідно до інтересів і здібностям дитини; вибір відповідних завдань; покрокове використання всіх ігор, включених в набір.

Завданням є наступні: знайомити дітей з геометричними фігурами, закріплювати кольори; вчитись орієнтуватися на площині; розвивання уяви та пам'яті при складанні предметів (будиночка, стола, цукерки, літака, човника).

Технологія включає в себе наступні розділи: «Розвиваючі ігри», «Ігрові навчальні засоби, «Педагогічні рекомендації для вихователів і батьків дошкільників» і додатки: «Розподілення програмою змісту в іграх», «Зразки конспектів занять з дітьми». Займатися цією технологією можна розпочинати з будь-якого віку дошкільного дитинства. Ця методика багатофункціональна і різноманітна, охоплює досить великий спектр, допомагає дітям і дорослим втілювати свій авторський потенціал і сприяє розвитку інтелектуальних здібностей.

На початковому етапі дошкільнята дізнаються кольору, форми і дізнаються деякі ідеї за допомогою обстежень. На другому етапі з допомогою образів дитина запам'ятовує поняття і символи. Наступним етапом є планування шаблонів, принципів взаємодії і своїх дій. Складність гри дозволяє підтримувати активність дитини в оптимальній зоні складностей. Отже, реалізуються

принципи потенційного розвитку дитини. Ці ігри об'єднані в один набір, заснований на принципі покрокової і безперервної складності. Тому пропонована ігрова комбінація - це система з інтенсивним розвитком, яка включає увагу, пам'ять, уява, мову, логічне та творче мислення дитини.

Математична підготовка дошкільнят здійснюється цілісно, вони знайомляться з навколишнім світом, розвивають мовні, зорові навички та здібності. Технологія містить в себе ігри, які можна використовувати для підготовки дитини до освоєння такого важливого процесу, як навчання. Впровадження пропонованої ігрової системи в освітню діяльність дозволить не тільки сформувати знання, вміння і здібності дитини, але найголовніше, це сприяє творчому розвитку особистості дошкільнят. Застосування ігрових технологій в навчальному процесі є умовою вираження творчого настрою педагога, якщо вся виховна робота заснована на ігровій діяльності дошкільника. [2].

Наступною інноваційною технологією є «Чудеса на піску», авторами якої є Т. М. Грабенко, Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєва. В. О. Сухомлинський говорив: «Розум дитини – на кінчиках її пальців». Таким чином, принцип «терапії піском» був рекомендований Карлом Густавом Юнгом, який був провідний психотерапевт і засновник аналітичної терапії. Сама структура піску підказали Юнгу цю ідею, пісок складається з дрібних крупинок, які при з'єднанні утворюють улюблену нами пісочну масу. Різні психологи бачуть символічне відображення людської автономії в окремих крупинках і втілення життя у Всесвіті в масі піску.

Пісок володіє водопроникністю. У зв'язку з цим парапсихологи стверджують, що поглинається «негативна» психічна енергія, очищається енергія людини і стабілізується її емоційний стан. Спостереження і досвід показують, що ігри на піску гармонійно впливають на емоційне самопочуття дітей та дорослих, що важливо для їх розвитку та особистісного зростання. Гра з піском була описана британським педіатром Маргарет Ловенфельд у 1939 році як метод консультування. На ігровому майданчику Лондонського інституту

дитячої психології, який він створив, були 2 цинкові лотки, наполовину заповнені піском, а інша половина - водою, і форма для гри з піском. Іграшка "жила" в коробці. Маленькі пацієнти інституту використовували іграшки для гри з піском і називали пісочницю "світом". Тому М. Ловенфельд називала свою ігрову методику «світовим методом». Формуванням поняття «пісочна терапія» (або «пісок-Play») приділяли увагу, представники юнгіанської школи. Наприклад, швейцарський аналітик Дора Калфф. Однак в освітніх цілях унікальний потенціал піску до недавнього часу практично не використовувався. Щоб заповнити цю прогалину, Т. М. Грабенко, Т. Д. Зінченко-Євстігнєєвою створили систему пісочних ігор, які були спрямовані на навчання і розвиток особистості у цілому [2].

Основними принципами ігор на піску є:

- створення природного стимулюючого середовища, в якій дитина буде відчувати себе комфортно та захищено та проявляти творчу активність. Для цього потрібно підібрати завдання, відповідні здібностям дитини. Сформулювати інструкції по грі. Виключити негативну оцінку їх вчинків, ідей, результатів, заохочувати фантазію і творчість.;
- «пожвавлення» абстрактних символів: літер, цифр, геометричних фігур. Застосування цього принципу дозволяє формувати і зміцнювати позитивну мотивацію на занятті і особистий інтерес дитини до подій;
- реальне «проживання», програвання всілякі ситуації з героями казкових ігор. На основі цього принципу здійснюється взаємний перехід уявного в реальне і навпаки. Наприклад, дитина, що грає роль принцеси-рятівниці, може не тільки забезпечити вихід із ситуації, але і виступити на піску за допомогою мініатюрних фігурок. Так, вона дійсно впевнена в правильності або неправильності обраного шляху [2].

Для гри на піску знадобиться: водонепроникний дерев'яний ящик. При роботі з дітьми невеликими групами (3-4 людини) або індивідуально їх розмір становить 50-70 сантиметрів. Такий розмір коробки відповідає оптимальному полю зору, що дозволяє повністю охоплювати його. Для зручності

транспортування з боків такий ящик має бути забезпеченим ручками. Його також зручно носити з собою, якщо піднос зроблений з дерева. Це дозволяє легко перенести пісочний досвід в реальну діяльність. Для гри великих груп дітей потрібен ящик великого розміру. Внутрішня поверхня підноса (дно і бортики) малюються у синій також блакитний кольори. Крім того, дно символізує воду, а бічні сторони - небо.

Для гри також знадобиться чистий пересіяний пісок, він не має бути занадто величезним або занадто маленьким. Невелика частинка скрині засипається піском. Для пісочної гри найкраще, щоб він був вологим. Отже, пісок ставить знакову «лінію горизонту». Також до всіх перелічених необхідностей для ігор є «колекція» мініатюрних фігурок, висота якого складає не більше 8 сантиметрів. Набір іграшок може включати в себе: людські персонажі; будівля: будинок, школа, церква, замки; тварини; машина: сухопутні, водні, космічні, бойові; рослини: дерева, кущі, квіти, овочі; природничі предмети: черепашка, гілочка, камінь, кістка; символічні предмети: джерела для загадування бажань, ящик з скарбами, коштовності; казкові герої; релігійні предмети і сувеніри; букви і цифри з пластику або дерева, різні геометричні фігури (круг, трикутник, прямокутник, піраміда). Тобто, усе, що потрапляється в довколишньому світі.

Існують наступні пісочні ігри: ігри для розвитку тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук («Чутливі Долоньки»), ігри, що розвивають фонематичний слух, на корекцію звуковимови, навчати читанню та письму («Пісочна грамота»), пізнавальні ігри на піску.

Класифікують такі категорії пізнавальних ігор на піску:

- гра в пізнання навколишнього світу - це вивчення того, що знаходиться поруч з нами: тварини (дикі і домашні), комахи, ліси, поля, річки, озера, моря, острови, професії, міста, транспорт;
- за допомогою географічної гри ми дізнаємось, як люди живуть у різних куточках світу;
- фантастичний гра у пісочниці імітує життя на інших планетах: місячний пейзаж, поверхня Марса. Подивившись мультимедію, можна попросити дитину

відтворити саму запам'ятовується картинку на піску, відтворити хвилюючу ситуацію і придумати йому альтернативне продовження;

- історичні ігри, тільки в пісочниці дитина може побудувати і втратити все самостійно і брати участь в історичних подіях;
- гра-екскурсія по містечку, Батьківщина розчинається з свого міста, села. Історія сильно впливає на думки та життя мешканців.

Малювання піском «Send-Art» - цікаве і активне заняття для дітей і дорослих. Забарвлення піском має можливість трансформації. Воно допомагає нам усвідомити наш емоційний стан і найглибші духовні переживання, а також розкривають і виявляють багато аспектів нашого власного «Я» в творчості.

Головна мета «Send-Art»: навчати основ читання, письма та малювання; розвивати пізнавальний процес; розширення бачення та загальна обізнаність; розвиток дрібної моторики і координації рухів; розвиток уяви та творчості; баланс і гармонія психоемоційних станів; формування конструктивних комунікативних навичок.

Завдання «Send-Art» спрямовані на:

- розвиток когнітивних процесів (сприйняття, увага, пам'ять, уява та логічне мислення, просторова уява);
- розвиток особистого потенціалу, розкриття своїх особливих здібностей, формування навичок спілкування;
- тренування дрібної моторики рук, координації рухів, Стимуляція розумових процесів, поліпшення пам'яті, розвиток мовної пластики (логопедія);
- розвинення рівноцінної роботи лівої (мислення, логіка) і правої (творчість, інтуїція) півкуль головного мозку – розвиток міжпівкульної взаємодії, діти малюють обома руками;
- гармонія емоційних станів, здатність розслаблятися, придбання ресурсів (зниження емоційного стресу у дітей з тривогою, агресією, гіперактивністю) [2].

Технологія «Палички Кюізенера», яку розробив бельгійський математик Х. Кюізенер, даний матеріал спрямований на викладання математики і викладається вчителями з різних країн, від молодших груп в дитячих садах до старших класів в школах. Дана технологія має ще такі назви: кольорові палички, кольорові числа, кольорові лінієчки, рахункові палички.

Абстрактність, універсальність, висока ефективність – основні особливості цього дидактичного матеріалу. Кольорові палички відповідають монографічному методу навчання числу і рахунку. Сучасній дидактиці дитячого садка співзвучними є числові значення, кількісний склад деяких чисел і менших чисел, а також ідея автодидактизму. Зазвичай палички використовують під час занять з логіко-математичного розвитку, задля підготовки дітей до школи.

Використання паличок Кюізенера можливо як самостійно, так і в поєднанні з іншими дидактичними матеріалами. Палички, як і інші дидактичні засоби розвитку математичної концепції дитини, є інструментом професійної роботи педагога і засобом навчально-пізнавальної діяльності дитини. Їх роль полягає у застосуванні принципів наочності, представленні складних абстрактних математичних понять в доступній для дитини формі, оволодінні методами дій, необхідними для появи у дитини основних математичних понять. Вони важливі для розвитку бажань, таких як накопичення чуттєвих переживань, поступового переходу від матеріального до матеріалізованого, від конкретного до абстрактного, для розвитку бажання знати числа, рахунок, вимірювання, прості обчислення, рішення педагогічних і розвиваючих завдань.

Як дидактичні інструменти, палички Кайзенера відповідають деталям і особливостям основних математичних понять, сформованих у дошкільнят, та ще віковим здібностям, зокрема рівню розвитку мислення дитини, який є візуально ефективним та візуально творчим. Думки дитини, перш за все, відображають те, що відбувається в першу чергу в реальних діях з використанням певних предметів. Працюючи з паличками, можна перетворити практичні зовнішні дії у внутрішні плани, сформувавши повне, чітке і загальне уявлення про концепцію. Поява ідей в результаті практичних дій дітей з предметом, виконання

різних практичних (матеріальних і матеріалізованих) операцій, які є основою для розумових дій, вироблення навичок лічби, вимірювання, обчислення створюють передумови для загального розумового і математичного розвитку дітей.

З математичної точки зору, палички – це множина, на якій легко знайти відносини еквівалентності і порядку. У цьому наборі приховано безліч математичних ситуацій. Кольори і розміри відповідають номерам моделей і призводять до розуміння дітьми різних абстрактних понять, які виникають у мисленні дитини в результаті самостійної практичної діяльності. Використання «чисел в кольорі» дошкільнята можуть розвинути уявлення про цифри на основі рахунку та вимірювання. Діти підраховують числа відповідно до своєї реальної діяльності і приходять до висновку, що числа з'являються в результаті вимірювань.

З сприянням кольорових паличок можна легко залучити дітей до виконання пропорцій «більше-менше», «більше-менше на...», вимірювати предмети, розбиваючи ціле на частини, демонструвати найпростіші види функціональних залежностей, навчати їх запам'ятовуванню деяких і двох невеликих чисел, допомагати освоїти арифметику додавання, віднімання, множення і ділення, вчити організовувати роботу по засвоєнню понять, як «ліворуч», «праворуч», «довший», «коротший», «між», «кожен», «якийсь», «бути одного і того ж кольору», «бути не блакитного кольору», «мати однакову довжину» та ін. За допомогою паличок Кюінезера можна ще в дитячому садку познайомити дітей з арифметичною прогресією, своєрідною «кольоровою алгеброю», що готує до вивчення шкільної алгебри. У набір входить 241 паличка; кожна паличка зроблена з дерева і являє собою прямокутний паралелепіпед з поперечним перетином, рівним 1 кв. см. В наборі містяться палички десяти кольорів. Палички різних кольорів мають різну довжину – від 1 до 10 см. Кожна паличка являє собою число, виражене в кольорі і розмірі, тобто в сантиметрах в довжину. Близькі один одному за кольором палички об'єднуються в одне «сімейство» або клас. Підбір паличок в одне «сімейство» (клас) відбувається не випадково, а пов'язаний з певним співвідношенням їх за величиною. Наприклад,

в «сімейство червоних» входять числа, кратні двом, «сімейство зелених» складається з чисел, кратним трьом; числа, кратні п'яти, позначені відтінками жовтого кольору. Кубик білого кольору («сімейство білих») ціле число разів укладається по довжині будь-якої палички, а число 7 позначено чорним кольором, утворюючи окреме «сімейство».

У науковій літературі виділяють наступні інноваційні освітні технології:

- тренінгові технології, спрямовані на концептуалізацію практичного досвіду студентів й удосконалення набутих теоретичних знань. Це досягається через використання різних модифікацій, зокрема тематичні й комплексні тренінги, аналіз конкретних ситуацій та впровадження ігрових технологій;

- програмоване навчання «спрямоване на ефективне засвоєння і запам'ятовування інформації, яка подається у вигляді чітко структурованих та логічно побудованих фреймів» [53, с. 660]. На кожному етапі цей процес супроводжується систематичним контролем, що дозволяє здобувачам засвоювати та закріплювати знання ефективним і послідовним способом;

- мультимедійні технології передбачають використання технічних засобів навчання для реалізації різноманітних функцій, які традиційно виконує викладач. Ці «технічні засоби не лише надають інформацію у навчальному, довідковому та ілюстративному форматі, але й створюють динамічну візуалізацію змісту» [53, с. 660]. Вони також забезпечують виконання тренувальних вправ, тестових завдань, ведення обліку індивідуального прогресу та досягнень здобувачів освіти.

Таким чином, інноваційні освітні технології надають умови для розвитку індивідуума, реалізації права на індивідуальний творчий внесок і свободу саморозвитку. Цікавими технологіями є: методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям, розвиваючі ігри Нікітіних, «Чудо-куб», «Унікуб», «Склади візерунок», «Дроби», «Склади квадрат», «Танграм».

2.2. Інноваційні форми роботи з дітьми

У процесі підготовки майбутнього психолога до виховання дітей дошкільного віку важливим є створення розвивального освітнього середовища, спрямованого на активну участь студентів у творчому процесі. Інноваційну активність майбутнього психолога повинні стимулювати вибір форм, проведення занять, реалізація на них методів навчання задля ефективного набуття ними нових знань та їх успішного застосування на практиці.

Однією із ефективною сучасною технологією є створення портфоліо. Дану технологію можна використовувати на різних етапах підготовки майбутніх психологів у закладі дошкільної освіти. Застосування портфоліо в освітньому процесі сприяє розвитку навичок методичної роботи з різними типами навчальної та професійної рефлексії. У широкому сенсі слова, портфоліо – це «метод фіксування, накопичення та оцінки індивідуальних досягнень майбутнього психолога (студента) за період його навчання» [25, с. 36]. Створюючи портфоліо, майбутні психологи аналізують власний досвід у педагогічній діяльності, виділяють успішні технології та ті, що потребують удосконалення. Отримання зворотного зв'язку від викладачів та колег дозволяє коригувати свої методи та підходи, роблячи професійне навчання більш ефективним.

Не менш корисними для підготовки майбутніх психологів є ділові ігри, які сприяють зануренню у реальний педагогічний процес, потужно формують практичні уміння і навички [67], зокрема наведемо приклади: «Створюємо безпечне середовище для дитини», «Від творчого педагога – до творчої дитини», «Творча майстерня» (див. додаток А)

Слід звернути увагу на оздоровчі заходи: сміхотерапія, піші прогулянки, пальчикова гімнастика.

За Арістотелем, як тільки дитина вчиться сміятися, вона стає людиною. У дошкільнят часто бувають перепади настрою, викликані присутністю страху у дітей.

Сміхотерапія спрямована на природний сміх, який знімає напруження в тілі, звільняється від затисків і напруги, стимулює роботу серцевого м'язу, поліпшення імунітету, виробленню в організмі ендорфінів. Дуже важливо, щоб стрес і образа в дитинстві не мали довгострокового впливу на організм. В іншому випадку його самооцінка може бути занижена, і дитина може стати закритою у собі.

При роботі з дітьми використання сміхотерапії включає в себе: моменти сміху (за аналогією фізкультхвилинки, фізкультпаузи); весела, яскрава гра, яка відразу викликає у дітей сильні позитивні емоції; розповідання смішні пригоди, гуморески, анекдоти; клоунади (ігри з мімікою); гуморини та розваги; залучання «коробки сміху» з використанням «практики сміху»; проведення конкурсів на комічну вигадку; спів; прослуховування сміху на записі [22].

Дітям зі складними психічними станами і особливими потребами важко сприймати природний сміх, тому сучасні технічні ресурси дозволяють використовувати «смайлотерапію» в практиці штучного зняття ефектів сміху. Вихователі з допомогою психолога створюють «куточок настрою» під назвою «Мій настрій сьогодні», відобразити який можна за допомогою шести кольорових частин: заголовка і п'яти смайликів-емоцій: 1 – «все ОК»; 2 – «радість»; 3 – «сум»; 4 – «гнів», 5 – «задоволення». Такі смали друкуються, вирізаються, ламінуються і наклеюються на вертикальні поверхні. А дошкільнята, які входять до групи, можуть висловити свій настрій, одягнувши наклейки або кольорові ножиці для прання, в залежності від своїх уподобань. [12].

Елементи сміхотерапії варто використовувати під час фізкультхвилинок, фізкультпауз. Дослідниця А. Кошель для створення гарного настрою в групі дає пораду попрактикувати «хвилинки сміху», і згадати таку частівку: «Руки мила вранці Шура, а обличчя геть забула. Шепотіла їй верба: «Ой, яка, яка ганьба!» [24]

У нинішні дні одним із сучасних трендів є вираження емоцій і почуттів засобами емодзі. Емодзі – система інформаційних жартівливих скорочень,

значків, що використовуються в мережі через неможливість передати нюанси настрою людини за допомогою жестів, міміки. Емодзітерапія - це різні модернізовані, жваві, енергійні смайли, які оживляють розмову своїм зовнішнім виглядом, тобто тим фактом, що руки, ноги і жести «додаються» до малюків. Смайли можна розділити на різні типи: міміку, предмети, види діяльності, їжу, прапори тощо. Серед них найбільш поширеними смайлів, пов'язаними з основними емоціями, є любов, щастя, смуток і гнів.

Картотека емодзі включають смайлики природи, напої, люди й тіло, емоційні смайли, події, файли з рослинами, фантастичні смайли. Наприклад, рубрика «Люди емодзі» містить низку різних «осіб», тому можна не тільки дивитися на них, але розфарбувати їх у цікавій формі так, як бажає дитина у веселий для неї спосіб [11].

Є також дитячі смайлики для дитячої творчості, такі як смайлики фей, смайлики чарівників, смайликів «суперлиходій», смайлики супергероїв, смайлики ельфів, смайлики генів і безліч інших дитячих смайликів, з яких можна посміятися, їх можна розфарбувати, малюючи серію позитивних емоцій на основі власних результатів [19].

Тож разом із традиційними формами обов'язково варто використовувати інноваційні, адже вони можуть активізувати енергію дітей у закладі дошкільної освіти, направити її в правильне русло. Важливу роль відіграє те, в якій кількості і як поєднати традиційні та інноваційні. Це залежить від безлічі факторів, зокрема рівня інтелекту майбутнього психолога. В процесі поєднання інноваційного і традиційного форм роботи необхідно постаратися створити умови для розвитку особистості і саморозвитку дитини.

Зокрема, до інноваційних форм у підготовці майбутнього психолога можна віднести: портфоліо, ділові ігри, оздоровчі заходи: сміхотерапія, піші прогулянки, пальчикова гімнастика.

2.3. Модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога

Для нашого дослідження найбільший інтерес становить модель майбутнього психолога, що містить цілі, зміст освіти, програми, педагогічні технології. У вигляді схеми також формули, що відображають структури, властивості, взаємозв'язки між його елементами припускають використання методу моделювання.

Доволі часто науковцями застосовується термін «модель» і має декілька різних думок, значень, на думку О. Яковчук «модель» - організаційна система, що пояснює структуру та характеристики процесу формування педагогічної компетентності фахівця. Таким чином, дана модель дозволяє зрозуміти характер залежності між структурними елементами досліджуваного явища і визначити найбільш важливі аспекти цього процесу [63, с. 506]. Автор визначає такі компоненти: проектувальні, теоретико-методологічні, змістовно-цільові, організаційно-діяльнісні та оцінювально-результатичні.

Різні визначення поняття «модель» мають щось спільне – вони дають інформацію про властивості і характеристики досліджуваного об'єкта, тобто виділяють ознаки його знання, зауважує О. Коваленко. За її словами, ключовими характеристиками моделі є: модель - це уявна або практично реалізована система, яка відображає мету дослідження і може її замінити, вивчення якої дає нову інформацію про об'єкт. Тобто модель є сполучною ланкою між теорією і практикою і може охоплювати процес в цілому [64, с.134]

На думку, Ж. Гращенкова модель формування педагогічної компетентності майбутнього фахівця повинна відображати наступні функції: організаційну, що полягає у створенні позитивної мотивації педагогічної освіти на усіх етапах навчальної діяльності; педагогічна та професійно-злагоджена робота всіх учасників освітнього процесу, розробка системи цілеспрямованого педагогічного впливу в процесі професійної підготовки.; психолого-педагогічної підтримки процесу формування педагогічної компетентності; оціночно-

діагностичну (вивчення сформованості педагогічної компетентності майбутнього фахівця у процесі їхньої підготовки). Дослідниця також вважає, що формування освітніх здібностей майбутнього фахівця, психолога, є невід'ємною частиною загального освітнього процесу в процесі навчання, тому важливо знайти місце для кожного компонента, оскільки загальне функціонування пропонованої моделі є результатом взаємодії всіх фахівців, компоненти, які характерні для універсальних закономірних зв'язків [62, с. 35].

Важливою умовою побудови моделі навчального процесу є підтримання структурної та функціональної відповідності між моделлю та модельованим об'єктом. Вчені посиляються на основні принципи педагогічного моделювання: принцип підпорядкування почуттю мети і призначення; ієрархічна взаємозалежність і узгодженість, реальність виконання, конкретність; передбачуваності; зворотній зв'язок про стан отриманих результатів; функціонально-логічної структуризації системності; суперечливість (єдність інтуїтивно-змістового та формального методі вивчення об'єктів); наочності; визначеності; об'єктивності; концептуальної єдності аксіоматичного і змістовно-екзистенційного аспектів; інформаційної достатності [61, с. 89].

І. Ратинська визначає розроблену нею модель з точки зору системного і особистісного підходу до діяльності як модель регулярних і функціонально значущих елементів, що становлять певну інтегральну систему. Виділивши компоненти в моделі можна розбити її на блоки (ціле покладання, змістовний, організаційний, функціональний, результативний), це дає можливість більш чітко уявити цілеспрямований процес формування педагогічної компетентності майбутніх фахівців, психологів [66, с. 453].

Вінтюк Ю. пропонує власну модель формування педагогічної компетентності майбутнього фахового психолога шляхом опису окремих складових компонентів, зазначенням основних зв'язків між ними.

Цільово-мотиваційний компонент передбачає наявність соціального порядку, включає в себе мету формування освітніх здібностей майбутнього професійного психолога і завдання, вирішення яких має на увазі його успішність.

Метою є підвищення рівня педагогічної компетентності майбутнього психолога в сучасних умовах відповідно до існуючих вимог. Реалізація цієї мети включає в себе наступні завдання: формування мотивації до навчальної діяльності, спрямованої на отримання знань і професійний розвиток; набір знань, навичок і здібностей, необхідних для досягнення результатів професійної діяльності; набуття майбутнього психолога практичного досвіду у вирішенні професійних завдань; вироблення навичок самоконтролю і самоуправління в процесі педагогічної діяльності. Цей компонент є основним компонентом і з'єднується з усіма іншими блоками через систему відповідних з'єднань

Методологічно-концептуальний компонент являє собою систему основних моделей і об'єктивних закономірностей, що визначають стратегію діяльності майбутнього психолога по формуванню його педагогічних здібностей. Включає в себе методологічний підхід, що визначає методи і стратегічні орієнтири формування педагогічних здібностей [5, с. 351-355]; принципи, що забезпечують реалізацію обраних підходів [7, с. 216-221]; а також функції навчально-виховного процесу, які реалізують визначені підходи і принципи при виконанні поставлених завдань. Цей блок також пов'язаний через систему доцільних зв'язків з іншими блоками моделі.

Стратегічно-нормативний компонент моделі включає певний набір стандартів, які визначають параметри освітнього процесу у вузі, а також професійні стандарти, що забезпечують відповідність необхідному рівню професійної підготовки. Спеціальність як набір вимог до підготовки професійного психолога певного рівня має необхідні з'єднання з іншими блоками моделі.

До змістово-організаційного компоненту відноситься змістовний зміст процесу підготовки професійного психолога, що визначає основи його реалізації. Він включає зміст підготовки фахівців у ВНЗ, як систему знань, вмінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для успішного виконання діяльності професійного психолога (що реалізується через цикли: фундаментальних дисциплін; професійно-орієнтованих дисциплін і різні види практик); Умови

навчання, необхідні для формування загального освітнього процесу у вищій школі. Усі умови класифікуються на дві групи: суб'єктивні (внутрішньо-особистісні) і об'єктивні (зовнішні) [6, с. 207]. Організаційні умови стосуються завдань належного забезпечення навчально-виховного процесу, проте вимагають за діяння ряду психологічних умов. Психологічні умови передбачають створення атмосфери зацікавлення, заохочення, стимулювання, створення належної позитивної мотивації до освоєння майбутньої професійної діяльності [6, с. 208-209]; а також систему зв'язків, як між елементами блоку, так і з іншими блоками.

Діяльнісно-процесуальний компонент моделі передбачає реалізацію навчальної діяльності і включає етапи формування компетенції: цільовий, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний; а також змістове наповнення, яке відображає науково обґрунтовану та впорядковану сукупність процедур, операцій і дій, що забезпечують формування педагогічної компетентності майбутнього фахового психолога.

Діагностично-оціночний компонент моделі передбачає оцінювання ефективності процесу формування педагогічної компетентності майбутнього психолога за науково обґрунтованими критеріями, показниками та рівнями сформованості. Включає: критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний); показники (оцінювання з використанням відповідних шкал, еталонів та ін.); рівні сформованості (недостатній, достатній, добрий, високий); моніторинг процесу (види, форми, методи); він також включений у систему необхідними зв'язками.

Результативно-коригуючий компонент моделі передбачає аналіз даних, отриманих у процесі діагностики, їх узагальнення, розробку методичних рекомендації стосовно впровадження в процес підготовки майбутнього психолога у ВНЗ, а також визначення перспектив подальших змін. Результатом процесу, який представляє запропонована модель, є спрямованість педагогічної компетентності майбутнього психолога. При цьому його компетентністю вважається сукупність здібностей, які формують основні вимоги до фахівця

даного профілю, уточнюють його і визначають навчальний процес для його формування. [6].

Структура педагогічної компетентності може бути розкрита через її основні компоненти, кожен з яких характеризується за наступними критеріями: мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і особистісним. Тож модель повинна включати наступну систему критеріїв сформованості педагогічної компетентності майбутнього психолога: теоретичну компетенцію; етично-ціннісну компетенцію; комунікативну компетенцію; інструментально-досвідну компетенцію; персональну компетенцію [5, с. 74-84]. Крім того, модель передбачає зворотний зв'язок між результатом і кожним блоком моделі. Таким чином, деталізація структури професійної компетенції дозволяє більш точно визначити взаємозв'язок між компонентами освітнього процесу і його кінцевими результатами.

Дана модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога відповідає сучасним вимогам навчально-виховного процесу у закладі дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

У зв'язку з глобалізаційними процесами, вища освіта України вимагає науково-обґрунтованої модернізації. На даний час нагальним питанням теперішньої психології є саме формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у сфері педагогічної підготовки, що визначає загальний розвиток майбутнього психолога та його самореалізацію у пізнанні майбутньої професійної діяльності.

Майбутній психолог у власній діяльності має розуміти сам термін «компетентність», властивості та якості для успішної його майбутньої професійної діяльності. Визначення терміну «компетентність» трактують різні вчені, зокрема, Головань М. С. вважає, що компетентність – це здатність вирішувати проблеми, і це досягається не тільки наявністю готових знань, а й інтенсивним залученням розуму, досвіду та творчих здібностей.

Опрацьовуючи існуючі визначення можна окреслити наступні сутнісні характеристики компетентності: ефективне використання здібностей дозволяє плідно здійснювати педагогічну діяльність згідно вимогам робочого місця; володіння знаннями, вміннями і здібностями, необхідними для роботи за фахом; інтегроване поєднання знань, здібностей і установок, оптимальних для виконання трудової діяльності в сучасному середовищі.

Структура компетентності особистості виступає умовою розвитку і набуття зрілої форми думок, мотивів, цінностей, яка прагне проявити свої здібності, це свідчить про мотиваційно-спонукальну функцію. Окрім вищезазначеної функції розрізняють наступні: гностичну, діяльнісну, ціннісно-рефлексивну, комунікативну.

Слід розрізняти поняття «компетенція» та «компетентність». Компетенція – наперед задана вимога до підготовки особистості чи потенційні здатності особи. А компетентність – це володіння компетенцією, яке виявляється в ефективній діяльності, в тому числі в особистому ставленні до діяльності.

Інтегруючим потенціалом майбутнього психолога є мотивація, бо саме у ній містяться та розвиваються здібності і формування характеру. Мотиваційний процес можна подати таким чином: потреба – бажання – мотив – намір – діяльність.

Єдиної думки про мотивацію немає, стародавні філософи почали вивчати причини людської діяльності, зокрема, Демокріт розглядав необхідність не тільки для збудження емоційних переживань, але і як рушійну силу для піднесення людини над тваринним світом.

Існують теорії, які доводять, що причиною мотивації є біологічні фактори. Зокрема, В. Джеймс стверджував, що звична поведінка людини не обумовлена інстинктом або вродженою біологічною схильністю, як настоював З. Фрейд.

Найуживанішою є теорія мотивації «піраміда потреб» за А. Маслоу, він виокремлює такі рівні потреби людини: основні фізіологічні потреби, потреби в безпеці, потреби в любові і соціальної активності, потреби у повазі в впевненості в собі, потреби у самореалізації.

Мотиваційна потреба майбутнього психолога полягає у завданні для себе, яке є запланованим, усвідомлюючи завдання для себе, індивід стикається із поняттям «готовності» до діяльності.

Робота майбутнього психолога у закладі дошкільної освіти, його успіх залежить від того, яке місце він зможе зайняти в колективі та, як складуться його взаємини, батьками вихованців дошкільного закладу; повинен працювати над систематичним вдосконаленням психологічної підготовки та психологічної

культури колективу, має виконувати певні функції, зобов'язаний керуватись нормативно-правовою базою, нести відповідальність за адекватність методів, які використовуватиме у роботі, за хід та результатів роботи.

Майбутній психолог має сформувати свою когнітивну базу, зокрема виокремлення принципів формування педагогічної компетентності майбутнього психолога: фундаменталізації вищої освіти, професіоналізму, професійного саморозвитку, науковості, професійної спрямованості, усвідомленості та ґрунтовності, цілеспрямованості та мотивованості, гуманізації освіти, духовності, психологізації навчально-виховного процесу, особистісного підходу, єдності соціалізації та індивідуалізації, інтерактивності, моделювання професійної діяльності.

При плануванні освітнього процесу у майбутнього психолога виникає питання: чи потрібно зберігати традиційні технології навчання чи використовувати інноваційні. Серед позитивних аспектів традиційного навчання виділимо такі: систематичний характер, переважають перевірені часом і практикою застосування методи навчання, логічно правильне та упорядковане подання дидактичного матеріалу. А до негативних аспектів: шаблонна побудова, одноманітність освітнього процесу. Тож, сучасна система освіти повинна помірковано використовувати надбаний позитивний досвід традиційного навчання, не відкидаючи його, а керувати увагою та діями майбутнього психолога, давати стимул до його самостійного навчання, збільшувати потенціал у сфері інновацій та творчій реалізації.

Цікавими інноваційними технологіями у формуванні педагогічної компетентності майбутнього психолога можна назвати наступні: методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям; розвиваючі ігри Нікітіних: «Чудо-куб», «Унікуб», «Склади візерунок», «Склади квадрат», «Танграм», «Кольорові кубики», «Склади візерунок»; технологія «Казкові лабіринти гри»; технологія «Чудеса на піску»; технологія «Палички Кюінезера».

Не менш корисними для підготовки майбутніх психологів є портфоліо; ділові ігри «Створюємо безпечне середовище для дитини», «Творча майстерня» (див. додаток А); сміхотерапія («смайлотерапія»); емодзітерапія, піші прогулянки, пальчикова гімнастика.

Для нашого дослідження найбільший інтерес становить модель майбутнього психолога, що містить цілі, зміст освіти, програми, педагогічні технології. У вигляді схеми та формули, яка відображає структуру, властивості, взаємозв'язки між елементами передбачає використання методу моделювання.

Шляхом опису окремих складових компонентів Вінтюк Ю. пропонує власну модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога: цільово-мотиваційний, методологічно-концептуальний, стратегічно-нормативний, змістово-організаційний, діяльнісно-процесуальний, результативно-коригуючий.

Структура педагогічної компетентності може бути розкрита через її основні компоненти, кожен з яких може бути охарактеризований наступними критеріями: мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і особистісним. Тож модель повинна включати наступну систему критеріїв сформованості педагогічної компетентності майбутнього психолога: теоретична компетенція; етично-ціннісна компетенція; комунікативна компетенція; інструментально-досвідна компетенція; персональна компетенція.

Дана модель формування педагогічної компетентності майбутнього психолога відповідає сучасним вимогам навчально-виховного процесу у закладі дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Н. О.. Спрямованість особистості та мотивація професійного становлення студентів психологічного факультету. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. Праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 7. Вип. 19. К., 2009.
2. Балущак Г. Я. Інноваційні технології в сучасному закладі дошкільної освіти в Україні і за рубежом. URL: <https://vseosvita.ua/library/innovacijni-tehnologii-v-sucasnomu-zakladi-doskilnoi-osviti-v-ukraini-i-za-rubezem-403320.html> (дата звернення: 03.09. 2024).
3. Бондаренко І. Г. Педагогічна та літературна творчість К.Д. Ушинського. URL:<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://vseosvita.ua/library/embed/01009mzl697f.docx.html&ved=2ahUKEwjyeTnpMiIAxUVGRAIHdkeDIQFnoECBYQAQ&usg=AOvVaw2tJqXNkysK2FmUxco1jQox> (дата звернення: 14.10. 2024).
4. Вінтюк Ю. В. Концепція формування професійної компетентності майбутніх психологів у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). Ч. III. С. 351-355.
5. Вінтюк Ю. В. Критерії сформованості професійної компетентності майбутніх психологів. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2017. №1.
6. Вінтюк Ю. В. Організаційно-психологічні умови формування професійної компетентності майбутніх психологів у процесі навчання у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2017. №8 (48). С. 206-210.
7. Вінтюк Ю. В. Принципи формування професійної компетентності майбутніх психологів. *Молодий вчений*. 2017. №6 (46) Ч III. С. 216-221
8. Галян О. І.. Мотиваційний аспект професійного вибору майбутніх психологів. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/psychology/article/view/328/323> (дата звернення: 03.09. 2024).
9. Глазкова О. О. Інтелектуальні ігри Нікітіних. URL: <http://lastivka.km.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1>

- [%96-%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%BA%D1%96%D1%82%D1%96%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B4%D0%BD%D0%B721.pdf](#) (дата звернення: 15.09.2024).
10. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf> (дата звернення: 12.08.2024).
 11. Городиська В. В. Сміхотерапія як ефективний засіб збереження психічного здоров'я дітей дошкільного віку. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20106/1/13.pdf> (дата звернення: 15.09.2024).
 12. Гончаренко Л. Матеріали для куточка настрою «Смайлики». 2019. URL: <https://vseosvita.ua/library/materiali-dla-kutocok-nastrou-smajliki-101432.html> (дата звернення: 15.09.2024).
 13. Григоренко Т. В. Актуальні проблеми сучасної психології : шляхи становлення особистості: *Збірник наукових статей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Переяслав, 14-16 травня 2020 Переясласупругв. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2020. 394 с.
 14. Григоренко Т. В. Компетентнісний підхід в контексті професійної підготовки психологів. *Педагогічний часопис Волині: науковий журнал*. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки. №1 (12). 130 с.
 15. Грицик Н. В. Принципи формування культурологічної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови. URL: http://xn--elaajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf%2011/doklad_11_3_2_29.pdf (дата звернення: 14.09.2024).
 16. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти О. І. Гулай. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2009, 69 с.
 17. Дегтярова Г. С. Принципи педагогічної взаємодії у професійній підготовці. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. №6. С. 9-17.

18. Дутка Г. Я. Принцип фундаменталізації у професійній освіті. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2006. №6. С. 45-50.
19. Емодзі. URL: http://librarychl.kr.ua/kn_in/informatoria/inf-em.php (дата звернення: 15.09.2024).
20. Заторнюк О. М. Формування у майбутніх психологів психологічної готовності до професійного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 230 с.
21. Іванченко Є. А. Методика оцінювання компетентності економіста в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів: *навчально-методичний посібник для студентів і викладачів ВНЗ*. Одеса: «Поліграф», 2008.
22. Колісник І. І. Сміхотерапія в системі здоров'язберігаючих технологій. URL: <https://vseosvita.ua/library/smihoterapia-v-sistemi-zdorovazberigaukih-tehnologij-179941.html> (дата звернення: 15.09. 2024).
23. Котигорошко В. Піраміда потреб Маслоу: що таке ієрархія потреб і як вона працює?. URL: <https://www.gasformind.com/piramida-potreb-maslou/> (дата звернення: 16.09. 2024).
24. Кошель А. П. Здоров'язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти: *навчально-методичний посібник*. Чернігів: ФОП Баликіна В., 2017. 88 с.
25. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2015. №1. С.35-38.
26. Кудріна Т. С. Діяльність, поведінка особистості: потребнісно-мотиваційна підсистема. *Психологія* / за ред. Ю. Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. К. : Либідь, 2001. С. 384-406.
27. Курлянд З.Н.. Психолого-педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2008/8_9_2008/41.pdf (дата звернення: 15.10.2024).

28. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В., Бартенєва І. О., Богданова І. М. *Педагогіка вищої школи: навч посіб.* Київ: Знання, 2017. 495с,
29. Куруч А. В. Вища освіта в Україні в контексті глобалізаційного розвитку. *Перспективи та інновації науки.* 2023. №15 (33).
30. Ларін Д. Основні функції та завдання роботи психолога дошкільного навчального закладу. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000w3i-9d29.docx.html> (дата звернення: 26.07. 2024).
31. Левинська І. Б. Структура професійної компетентності майбутнього психолога: теоретичний зарубіжний досвід. *Наукові записки НаУКМА.* 2016. Т. 188.
32. Лехолетова М. Принципи формування здоров`язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів. [URL:http://elibrary.kubg.edu.ua/19065/1/Lekholetova_konfer_Uzhgorod_Mart_2017df] (дата звернення: 06.09.2024).
33. Малієнко Ю. Б. інтегрування ключових компетентностей у зміст історичної освіти в ліцеї. *Український педагогічний журнал.* 2018. №4.
34. Машкіна Л. Теоретичні засади інноваційно-професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах.* 2018. Вип. 38. С. 114-119,
35. Мельник І. Особливості мотиваційної сфери сучасної молоді. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4708/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%20%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80.%20%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf> (дата звернення: 20.08.2024).
36. Мишко Н. М.. Дослідження особливостей мотиваційної сфери майбутнього психолога у процесі здобуття другої вищої освіти. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-15-2015-15.pdf> (дата звернення: 24.09. 2024).

37. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. К.: *Знання*. 48 с.
38. Нагорна Н. В. Інтерактивні технології як засіб формування педагогічної компетентності майбутнього психолога. *Наука і освіта*. 2015. №6.
39. Новий тлумачний словник української мови(у трьох томах). том 1, А. К Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. Київ, Вид-во “АКОНІТ”, 2006. 926 с.
40. Пащенко В. В. Методологічні підходи щодо формування у майбутніх психологів компетентності створення командно-цільової мотивації для нових членів професійної групи. *Наукові записки ЦДУ ім. В. Винниченка*. 2022. Вип. 205.
41. Пометун О. І. Реалізація компетентнісного і діяльнісного підходів у сучасному підручнику історії. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/download/76/46/57&ved=2ahUKEwjprtGUo8iIAxU1DRAIHdp0GA0QFnoECBMQAAQ&usg=AOvVaw0xbiRe3K79aWNXsz_MhbNQ (дата звернення: 11.10.2024).
42. Приходько О. Ю. Принципи інтеграції ключових компетентностей у концепції нової української школи (на матеріалі мовно-літературної освітньої галузі). *Наукові записки РДГУ*. 2017. Вип. 15. 580 с.
43. Професійна освіта: Словник: навч. пос. Уклад. С. У. Гончаренко та ін., За ред.. Н. Г. Никало. К.: *Вища школа*, 2000.
44. Психологічний словник авт.-уклад.: В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова; за ред. Н. А. Побірченко. К.: *Наук. світ*, 2007. 274 с.
45. Равен Дж. Компетентність в сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація. М: «Когито-Центр», 2002. 396 с.
46. Родигіна І. В. Компетентнісно-орієнтований підхід до навчання. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 96 с. (Б-ка журн. «Управління школою»; вип.. 8 (32)).
47. Самборська Н. М. Соціально-комунікативна компетентність майбутніх медичних працівників у контексті системного та компетентнісного підходів.

- Проблеми освіти: Наук.-метод. зб.; *Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. № 85. С. 97-101.
48. Смолюк С.В. Використання інноваційних технологій навчання в процесі фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2022. Вип. 48, т. 2. С. 223-226
 49. Спіноза Б. «Пристрасті душі» і «сила афектів». URL: <https://makhnii-history.blogspot.com/2018/03/42.html> (дата звернення: 16.09. 2024).
 50. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти. (дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.03). Київ. 657 с.
 51. Ткаченко О. Принципи формування етнопедагогічної компетентності вчителя. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. 2012. Вип. 106. С. 154-162, с.156
 52. Узнадзе Д. Н. Експериментальні основи психологічної установки. Тбілісі, 210 с.
 53. Фасолько Т. С., Чорна Г. В., Фроленкова Н. О. Інноваційні підходи у професійній підготовці майбутніх вихователів в закладі дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 2 (7). С. 659-670.
 54. Філоненко В. М. Мотивація трудової діяльності. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://nm2.univd.edu.ua/download/128888&ved=2ahUKEwjA5qSM0MKIAxUKSfEDHZEWOskQFnoECBsQAQ&usg=AOvVaw2xudP5Cz-hRvJTeYRcB4KT> (дата звернення: 26.10.2024).
 55. Франкл В. Е. Людина у пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. URL: <https://archive.org/details/book.2016.viktor frankl.lyudyna v poshukah spravzhnogo sensu>] (дата звернення: 15.10. 2024).
 56. Фрейд З. Лекції введення в психоаналіз. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://lib.uni->

dubna.ru/search/files/psy_freud/1.pdf&ved=2ahUKEwiLz96b8MKIAxURS_EDHa2iN6YQFnoECBcQAQ&usg=AOvVaw0-uet66bUkZb-i6NGDmAS (дата звернення: 26.09.2024).

57. Фромм Е. Втеча від свободи. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Fromm_Erich/Vtecha_vid_svobody/ (дата звернення: 26.07.2024).

58. Хекхаузен Х. Психологія мотивації досягнення. URL: <https://studfile.net/preview/16573057/page/5/> (дата звернення: 27.09. 2024).

59. Чейпеш І. В. Інтеграція компетентностей в іншомовній освіті сучасних фахівців. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Вип.. 1 (9).

60. Черній Н. Г. Танграм – головоломка, іграшка на всі часи. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-tangram-golovolomka-igrashka-na-vsi-chasi-111707.html> (дата звернення: 25.09. 2024).

61. Boiarchuk N. (2013). Model of formation of professional competence of future economist. Collection of scientific works of the Poltava State Pedagogical University named after V. G. Korolenko. *Series Pedagogical scientist*. 1 (57). 85-95. (in Ukr.)

62. Hrashchenkova Zh. V. (2016). Modeling the process of forming the professional competence of future swimming coaches in the process of studying professional disciplines. Collection of scientific works of Kherson State University. *Pedagogical sciences*. LXX. Vol. 2. 33-37. (in Ukr.)

63. Iakovchuk O. L. (2017). Model of the formation of professional competence of future technicians-technologists on the technology of nutrition in the process of studying chemical disciplines in college. *Young scientist*. 4 (44). 506-509. (in Ukr). с. 506

64. Kovalenko O. P. (2017). Organizational-pedagogical model of formation of professional competence of future aviation specialists in the process of studying natural sciences. *Scientific notes*. Series: pedagogical sciences. 159, 134-139. (in Ukr)

65. Maslow A. H. Motivation and Personality (2nd ed.). – N. Y. : Harper & Row
66. Ratynska I. O. (2017). Structural-functional model of formation of professional competence of cadets-operators of information processing and software on the basis of college. *Young scientist*. 3 (43). 452-455. (in Ukr.)
67. Sivachenko I., Demchenko O., Vakaliuk I., Valentieva T., Kit H. Problems and Perspectives of Pedagogical Research in the Context of Digitalization. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. №6, vol. 22. P.652-657. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.81>

ДОДАТОК А

Ділова гра «Створення в ЗДО безпечного середовища для дитини»

Мета: визначити рівень компетентності психологів, вихователів з даного питання; розвивати комунікативні здібності педагогів; поглиблювати знання та вдосконалювати навички з питань ОБЖ.

Правила:

- бути активним, толерантним та витриманим;

- дотримуватися культури спілкування;аналіз
- дотримуватись регламентованого часу, відведеного на обдумування запитань;
- працювати на кращий результат своєї команди.

Хід гри

1. 1. Поділ викладачів на команди на основі ролей. Запропонуйте команді вибрати назву своєї команди (3 команди);

2. Розминка

Я думаю, що ви всі дуже любите і знаєте світ казок і мультфільмів. Нехай всі казки оживають у вашій уяві, їх герої прийдуть до нас. Нехай Ваші знання допоможуть вам виграти.

Якісь чудернацькі вислови! Відгадаєте?

- 1) Я не зможу прийти, я розбила золоте яйце (Курочка Ряба).
- 2) Врятуй мене від лисиці, вона вивела мене за межі зеленого лісу, за межі жовтого піску і швидкої води, за межі високих гір (Котик і Півник).
- 3) Не можу всплити, пішов за вказаним курсом (Рускій воєнний корабль).
- 4) Надсилаю телеграму і благаю вас усіх знайти мої кришталеві туфельки (Попелюшка).
- 5) Розповім трохи про себе «Танки гриз як барбарис, бо я є (Джонсонюк Борис).
- 6) Я вітаю чемних дітей, а неслухняним кажу слухатись, бо як ущипну то буде знак (Рак, «Коза Дереза»).
- 7) «Від дідуся втік, від бабусі втік, скоро буду у вас» (Колобок).
- 8) Ми як ніколи сьогодні єдині, доброго вечора (Ми з України).

3. Бліц-турнір

Запитання:

- До яких видів діяльності та організаційної форми освітнього процесу слід привчати дітей до обережності? (тематичних занять, розваг, ігор, конкурсів, естафет, змагань, екскурсій, прогулянок, читання творів, моделювання правильної поведінки, аналіз небезпечних ситуацій, перегляд фільмів, мультфільмів з тематики ОБЖД).

- Назвіть типи ігор, які можуть допомагати навчати дітей правилам безпеки в житті (дидактичні, розповідні, театральні, конструктивні, анімаційні).
- Назвіть форми роботи з батьками щодо ОБЖ дошкільників (батьківські збори, індивідуальна та групова консультація, робота батьківського куточка, папок-пересувок, вікторина, розвага, відкрите заняття, запрошення батьків відвідати «Тиждень безпеки» в ДНЗ, індивідуальні: анкетування, співбесіда, консультація, відвідування вдома, загальні свята).

4. Чарівна шкатулка

Кожна команда дістає з коробки картку з питанням і відповідає по черзі.

Питання: Розбився ртутний термометр. Що робити?

Можна викликати рятувальників або зателефонувати за номером служби порятунку-101 - або в службу швидкого реагування – 067 010 15 80 ...

(наприклад, припустимо, ви виявили, що термометр вже розбитий, хтось інший розбив або знаходиться в громадському місці.). Фахівці вимірюють рівень парів ртуті, проведуть демеркуризацію і оброблять спеціальним розчином.

Але якщо рятувальник відмовляється прийти до вас і вашого зламаного термометра (на жаль, це трапляється), ви можете позбутися ртуті самотійно.

Що потрібно підготувати для самотійного прибирання:

- маску або вологу марлеву пов'язку;
- гумові або латексні рукавички;
- банку з міцною кришкою з розчином води та марганцівки (у співвідношенні 1 літр до 2 грам відповідно), щоб зібрати туди ртуть. Мильно-содовий розчин (400 грамів мила і 500 грамів кальцинованої соди на 10 літрів води) або розчин марганцівки (20 грамів на 10 літрів води), щоб вимити приміщення. Не використовуйте харчову соду – її властивості у цій ситуації заслабкі.
- Скотч, папір, піпетку, спринцівку або шприц.
- Ліхтарик або настільна лампа.
- Поліетиленовий пакет або пакет із застібкою.

Постарайтеся зберігати в домі всі потрібні засоби та речовини в місці, про яке ви легко згадаєте у стресовій ситуації.

Питання: «Трикутник життя» - як захистити себе, коли падає стеля чи стіна?

Орієнтовна відповідь: з окупацією нашої землі РФ багато дітей і дорослих страждають і вмирають, міста і села руйнуються. «Трикутник життя» зараз дуже актуальне поняття. Це простір, що утворюється, коли стеля опускається, разом з такими предметами, як диван та інші меблі. Важливо, щоб стеля і стіни були міцними, щоб вони не стискалися при падінні. Коли будівля падає, вага стелі падає на предмети і меблі і притискається до нього, але поруч з ним залишається порожнє місце. Цей називається «Трикутник життя». Чим більше об'єкт, тим він важче, довговічніше і компактніше. Чим менший за вагою предмет, тим більшим буде вільний простір або отвір біля нього, і кожен, хто використовує цей простір, ймовірно, не постраждає.

Якщо під час ракетного обстрілу ви знаходитесь вдома. Головне – дотримуватися двох правил: «трикутника життя» і «двох стін». Між вами та вулицею має бути мінімум 2 стіни. Сісти потрібно трішки нижче за вікна, в кутку кімнати. Найкраще, щоб навпроти вас була стіна. Сидіти треба в позі ембріона, підтягнувши коліна до підборіддя і накрити голову руками. Коли стіни руйнуються, стеля падає на меблі та інші великі предмети, навколо створюється порожній простір, який зветься «трикутник життя».

Питання: Алгоритм дій при ядерній небезпеці вдома, в ЗДО.

Орієнтовна відповідь: почувши сигнал тривоги залишайтеся в приміщенні, якщо у вашому районі є атомна електростанція і сталася аварія, або негайно увійдіть, якщо ви знаходитесь на вулиці. Найкраще піти в притулок або підвал. Радіоактивний матеріал осідає за межами будівлі, тому необхідно триматися якомога далі від стін і дахів.

- Швидко надягніть респіратор або ватно-марлеву пов'язку; якщо їх немає, прикрийте ніс і рот рушником, хусткою або шарфом.

- Закрийте та заблокуйте всі вікна, двері та вентиляційні отвори в приміщенні та не підходьте до них без нагальної потреби; вимкніть кондиціонер та обігрівачі.
- Заздалегідь подбайте про запас води в герметичних емностях так, щоб вистачило на кілька днів. Загорніть продукти в плівку та покладіть у холодильник або шафу.
- Стежте за подальшими повідомленнями від ДСНС, армії, поліції чи місцевих органів управління. Вони сповістять про необхідність йодної профілактики, евакуацію та правила безпеки.
- Корисні за стосунки для інформування про надзвичайні ситуації: «Тривога» (розробник – Мінцифри), «є Тривога» (розроблений українськими ІТ-волонтерами в Польщі), «Київ Цифровий» (тільки для мешканців столиці)
- Проведіть йодопрофілактику.

Якщо на момент ядерного вибуху діти знаходяться у закладі дошкільної освіти, вони мають залишатись в укритті.

Навіть якщо дитячий садок відокремлений від будинку в п'яти хвилинах, батькам не потрібно виходити і забирати своїх дітей. Це нашкодить як дорослим (на вулиці можна зазнати радіаційного впливу) так і дітям й вихователям, що знаходяться в укритті садочка.

Відповідно до стандартів безпеки приміщення для укриття працівниками ЗДО буде загерметизоване зсередини, аби туди не потрапляли шкідливі речовини ззовні. Батьки з вулиці, можуть носити радіоактивний пил на одязі, або ще він може потрапити разом з повітрям, у приміщення де переховуються діти.

Тож виходити на вулицю означає піддавати ризику не лише себе, а й дітей та персонал. У разі аварійної евакуації або ядерного вибуху будь-яка будівля безпечніша за вулицю.

Адміністрація попереджає всіх батьків, що в разі ядерного вибуху двері укриття там де є не відкриваються до отримання дозволу влади.

Це означає, що забрати дітей неможливо до тих пір, поки не буде зроблено офіційну заяву про те, що загроза минула. Надмірне відкриття дверей укриття або прийом батьків з вулиці зашкодить дітям.

1. Працівники ЗДО повинні діяти згідно правилам поведіння у такій надзвичайній ситуації. А саме: якщо ядерний вибух застав у приміщенні працівники зобов'язані:

- Переконатися, що в приміщення не потрапляє повітря. Закрити всі вікна, двері, вентиляційні отвори, вимкнути кондиціонер та обігрівач. За можливості перейти у кімнату, де немає вікон.
- Залишатися в укритті впродовж 24 годин, якщо органи влади не нададуть інших інструкцій щодо переміщення чи евакуації. Аби не пропустити інструкції, не вимикати радіоприймач або інший засіб зв'язку.
- Не їсти й не торкайтесь нічого, що могло зазнати радіоактивного забруднення, не дозволяти цього робити дітям.
- Якщо член сім'ї дитини перебуває в іншому укритті під час використання ядерної зброї, він повинен залишатися там, поки йому не дозволять покинути його.
- Не користуватися водопровідною водою до тих пір, поки не отримаєте відповідне повідомлення про заходи безпеки, йодопрофілактика, діти (від 3 до 12 років) – 62,5 мг на особу, підлітки (від 12 до 18 років), вагітні, матері-годувальниці та дорослі (до 40 років) – 125 мг на особу, дорослим від 40 років йодна профілактика зазвичай не потрібна.

5. Складання абетки – ланцюжка «Безпека від А до Я».

Абетка – ланцюжок «Безпека від А до Я»

А – аварія; О – отрута; Б- безпека, багор, буря; П – пожежа, падіння; В – водій, вода, вогонь; Р – рак, руйнування, ртуть; Г – газ, голка; С – скло; Д – діжка, дорога, джміль; Т – термометр; Е – евакуація, електрика; У – удар; Ж – життя; Ф – фрамуга, фара; З – змія; Х – хімікати, хлор; І – іскра; Ц – циклон; Й – йод; Ч – чад; К – кропива; Ш – шпилька; Л – льодохід; Щ –

щука, щупальці; М – муха, мухомор; Ю – юрист; Н – нападник; Я – яма, ягода.

Практична робота по підгрупах. Робота з додатком НУМО.

Практичні можливості застосування додатку Нумо в роботі з дітьми дошкільного віку в НС (перебування в укритті при Blackout) як педагогами так і батьками.

Ігри в за стосунку є різноплановими:

- За віком: до 3 років, 3-4 роки, 4-5 років і 5-6 років, тож ви точно знайдете те, що зацікавить саме вашу дитину;
- За складністю: різні тематичні рівні для кожної вікової аудиторії;
- За наповненням: завдання та малюнки допоможуть збагатити знання з мови й математики, розвинути логіку та креативність й опанувати інші важливі навички дошкільняти, цей за стосунок дасть змогу дитині дізнаватися нові й цікаві факти про навколишній світ.

Застосунок дуже простий у використанні, тож малеча буде у захваті. При завантаженні потрібно пройти невеличку реєстрацію для зручності використання за стосунку саме для вашої дитини.

Нумо допоможе навчатися граючись, адже це весело, корисно та практично. За стосунок створено з ініціативи UNICEF.

6. Анкетування педагогів.

Діагностична анкета для вихователів на тему «Безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку»

1. Які види діяльності та способи роботи з дітьми вам подобаються?
2. У громадських місцях, на вулиці, у воді, під час стихійних лих, оцініть свої знання правил поведінки. (%).
3. Ваші дії під час сигналу повітряної тривоги на роботі?
4. У якій роботі вам потрібна допомога в забезпеченні безпеки життя дитини?
Що зумовлює труднощі?

5. Яку пораду і допомогу ви хотіли б отримати з питань безпеки життя дітей дошкільного віку?
6. Рекомендації семінару: (про формування навичок і здібностей в області безпеки життєдіяльності)
 1. Створення безпечних умов щоб формувати всебічно розвинену творчу особистість дитини.
 2. Відповідно до вимог основних вимог Базового компонента дошкільної освіти, формує основні здібності дошкільнят в питаннях безпеки.
 3. Виховання основ безпечної поведінки дітей у різних життєвих ситуаціях, приділення особливої уваги безпеці дітей під час воєнного стану в країні, а також виховання культури безпеки серед дорослих, відповідального ставлення до життя та здоров'я дітей.
 4. Готувати дошкільників до реального життя, повної різних подій, непередбачених ситуацій і багато чого іншого.
 5. Формувати у дітей культуру безпеки життя дітей, заохочувати усвідомлений вибір здорового способу життя і розвивати позитивну мотивацію для вивчення проблем особистої безпеки дітей. Створити куточок з техніки безпеки в закладі освіти.
 6. Створити безпечне середовище для розвитку і створити систему роботи з дітьми і батьками з питань безпеки життя, включаючи ряд взаємопов'язаних заходів.
 7. Залучати батьків до різноманітних заходів, включаючи практичні семінари, консультації та клуби сімейної допомоги.
 8. Підведення підсумків зворотного зв'язку, обговорення очікувань і досягнутих результатів, ділового спілкування.